

Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu

Studia podyplomowe

Kierunek: Polityka gospodarcza, finanse i bankowość

Paweł Dołkowski

Nr albumu: 1948 P

Rola państwa w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

Praca dyplomowa

napisana pod kierunkiem

dr hab. Eryka Łona Prof. UEP

Toruń 2020

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział I. Istota państwa	5
1.1. Pojęcie państwa.....	5
1.2. Funkcje państwa.....	8
1.3. Rola państwa w gospodarce rynkowej.....	11
Rozdział II. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw	16
2.1. Charakterystyka małych i średnich przedsiębiorstw.....	16
2.2. Rola sektora MSP w gospodarce.....	19
2.3. Czynniki rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.....	20
2.4. Kreowanie rozwoju gospodarczego przez właściwe uregulowania prawne..	27
Rozdział III. Polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce	30
3.1. Zróżnicowanie prawne w zależności od rozmiaru firmy.....	30
3.2. Rządowy program wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw.....	33
3.2.1. Uproszczenie systemu podatkowego.....	33
3.2.2. Fundusze i poręczenia kredytowe dla sektora MSP.....	35
3.3. Pomoc państwa dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw.....	37
3.3.1. Pomoc w świetle Konstytucji oraz prawa obowiązującego w Polsce.....	37
3.3.2. Pomoc w świetle prawa Unii Europejskiej.....	39
Zakończenie	42
Bibliografia	45

Wstęp

Celem niniejszej pracy jest prezentacja roli państwa w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw zajmuje kluczową pozycję w polskiej gospodarce i ma znaczny wpływ na jej rozwój. Transformacja ustrojowa w Polsce po 1989 roku umożliwiła dynamiczny rozwój firm sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Jednak, aby ten sektor mógł się rozwijać, konieczne są właściwe uregulowania prawne na poziomie krajowym oraz stosowne prawodawstwo na poziomie Unii Europejskiej. Kluczowe są w tym zakresie uregulowania dotyczące prawa podatkowego i gospodarczego. Jest to istotne tym bardziej, że sytuacja przedsiębiorstw sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MŚP) jest znacznie trudniejsza niż pozostałych przedsiębiorstw z uwagi na posiadanie niższego kapitału, niższych obrotów oraz słabych możliwości pozyskania kapitału.

Niniejsza praca składa się z trzech rozdziałów. W poszczególnych rozdziałach zostały przedstawione zagadnienia związane z omówieniem tematyki pracy, czyli roli państwa w rozwoju firm sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W pierwszym rozdziale zaprezentowano istotę i pojęcie państwa. Państwo to organizacja społeczeństwa, która posiada monopol na tworzenie i przestrzeganie prawa na konkretnym terytorium. Państwo jest organizacją polityczną, suwerenną i terytorialną. Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego powinno mieć następujące elementy: stałą ludność, suwerenną władzę, określone terytorium oddzielone od innych państw granicą, zdolność wchodzenia w stosunki międzynarodowe. W dalszej części rozdziału pierwszego omówiono funkcje jakie spełnia państwo, czyli są to kierunki, w których ono działa realizując zadania, jakie sobie stawia, zaś zakres tej działalności określony jest celami, które chce osiągnąć. Państwo pełni dwie zasadnicze funkcje, wewnętrzną i zewnętrzną. Na zakończenie rozdziału pierwszego zaprezentowano tematykę roli państwa w gospodarce rynkowej. Głównym założeniem gospodarki rynkowej jest dominacja prywatnej własności czynników produkcji. Rolą państwa w gospodarce rynkowej jest także interwencjonizm państwowy, są to działania państwa, które ingerują w funkcjonowanie mechanizmów rynkowych, mają one na celu wywarcie wpływu na zachowanie podmiotów gospodarczych.

Rozdział drugi niniejszej pracy prezentuje tematykę sektora małych i średnich przedsiębiorstw ze zwróceniem szczególnej uwagi na ich charakterystykę oraz rolę tych

firm w gospodarce. W rozdziale zaprezentowano definicję firm sektora MŚP, biorąc pod uwagę przepisy polskie i Unii Europejskiej. W dalszej części pracy opisano czynniki, które mają wpływ na rozwój firm tego sektora. Na zakończenie rozdziału drugiego scharakteryzowane zostały czynniki, które decydują o przewadze małych firm na rynku nad korporacjami, zaliczyć tu można np. prosta strukturę organizacyjną albo łatwy przekaz informacji.

Trzeci i ostatni rozdział niniejszej pracy prezentuje politykę wspierania małych i średnich przedsiębiorstw. Na wstępie omówiono zróżnicowanie prawne obowiązujące w polskich przepisach w zależności od rozmiaru firmy. Ustawy podatkowe przewidują możliwość stosowania preferencji i uproszczeń dla podmiotów, które nie przekraczają określonego limitu. Dla małych podmiotów stwarzają możliwości optymalizacji podatkowej. Przedsiębiorcy mogą legalnie płacić niższe podatki wykorzystując możliwości jakie dają przepisy podatkowe. Zaprezentowano tutaj rządowy program wsparcia firm tego sektora, odbywający się poprzez wprowadzenie uproszczeń systemu podatkowego w postaci Konstytucji Biznesu oraz Pakietu MŚP. Na zakończenie zaprezentowano formy finansowania dostępne dla małych podmiotów takie jak fundusze i poręczenia kredytowe, ale także i dotacje i kredyty.

Literatura wykorzystana w niniejszej pracy obejmuje pozycje książkowe z zakresu prezentowanego tematu, czyli zagadnienia ekonomiczne, z zakresu funkcjonowania małych firm, ich finansowania oraz polityki jaką prowadzi polski rząd wobec sektora MŚP. W niniejszej pracy prezentowana jest literatura przedmiotu, w szczególności pozycje książkowe związane bezpośrednio z tematyką, przepisy Unii Europejskiej obowiązujące w tym zakresie, dzienniki ustaw oraz rozporządzenia. Podczas pisania pracy wykorzystano materiały przekazane przez m.in. Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej albo Państwowe Wydawnictwo Naukowe oraz informacje zamieszczone w Internecie. Poza pozycjami książkowymi należy podkreślić duże znaczenie podejmowanego tematu w wydawnictwach takich jak: Infor, Dziennik Gazeta Prawna oraz Rzeczpospolita.

Rozdział I. Istota państwa

1.1. Pojęcie państwa

Państwo jest to organizacja społeczeństwa, która posiada monopol na tworzenie i przestrzeganie prawa na konkretnym terytorium. Państwo jest organizacją polityczną, suwerenną i terytorialną. Przynależność do państwa jest sformalizowana poprzez obywatelstwo, a obywatele są zobowiązani do przestrzegania ustanowionego prawa. Ma ono zdolność do nawiązywania i utrzymywania stosunków dyplomatycznych z innymi państwami. Jest to przymusowa organizacja posiadająca atrybuty władzy zwierzchniej mająca na celu ochronę przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi w celu zapewnienia ładu społeczności mieszkającej na terytorium danego państwa. Społeczność państwa składa się ze współzależnych grup o zróżnicowanych interesach.¹ Państwo jest organizacją polityczną danego społeczeństwa na określonym terytorium, posiadającą suwerenną władzę, organizacją opartą na przymusie.

Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego winno mieć następujące elementy: stałą ludność, suwerenną władzę, określone terytorium oddzielone od innych państw granicą, zdolność wchodzenia w stosunki międzynarodowe. Głównym problemem państwa jest uznanie go na arenie międzynarodowej, czyli stwierdzenie faktu jego istnienia oraz gotowości do respektowania skutków z tego wynikających przez podmiot prawa międzynarodowego. Uznanie państwa może odbyć się na dwa sposoby: indywidualnie przez dany podmiot prawa oraz nawiązanie z nim stosunków bilateralnych lub uznanie go przez grupę państw albo przez organizację międzynarodową i przyjęcie danego państwa w poczet członków. Takie zaakceptowanie państwa winno mieć charakter jednoznaczny i nieodwracalny.

Państwo jest organizacją posiadającą kilka cech takich jak:

1. Organizacja polityczna, co oznacza, że rozwija ono aktywność polegającą na sprawowaniu władzy oraz zarządzaniu.
2. Jest organizacją terytorialną, obejmuje określone terytorium wyznaczone granicami. Może to być obszar lądowy, przestrzeń morską (wody przybrzeżne), obszar w głąb ziemi, strefę powietrzną, statki morskie i powietrzne.

¹ M. Gulczyński: *Nauka o polityce*. Wydawnictwo Druktur, Warszawa 2007, s. 17.

3. Suwerenność w wymiarze zewnętrznym i wewnętrznym. Suwerenność wewnętrzna polega na tym, że władza państwowa jest najwyższa na danym terenie i stanowi prawo oraz decyduje o swoim zakresie działania, zaś wszystkie inne podmioty działają za jej zgodą i w ramach przez nią określonych. Suwerenność zewnętrzna oznacza niezależność władzy państwowej w stosunkach z innymi państwami, a także z organizacjami międzynarodowymi. Państwo posiada władzę zwierzchnią nad danym terytorium i ludnością, która tam zamieszkuje, może swobodnie decydować o swoim ustroju społeczno-gospodarczym.
4. Przymusowość. Przynależność do danego państwa ma charakter sformalizowany, choćby przez posiadanie obywatelstwa, osoby przebywające na danym terytorium muszą przestrzegać obowiązujących norm prawa, dlatego kolejną cechą państwa jest przymusowy charakter, Państwo stosuje różnego rodzaju formy przymusu ekonomicznego albo psychologicznego, może o czynić przy pomocy np. policji albo wojska.

Państwo to zorganizowana wspólnota polityczna, będąca najczęściej formą organizacji życia. Jest to historycznie ugruntowana organizacja współczesnych społeczeństw. Celem istnienia państwa jest dobro człowieka w wymiarze zarówno indywidualnym jak i zbiorowym. Człowiek jest istotą społeczną, która funkcjonuje w grupie, w której powinna się realizować i w pełni rozwijać. Człowiek jest punktem wyjścia w kształtowaniu państwa, dąży on do zaspokajania swoich potrzeb zarówno materialnych jak i duchowych, ma potrzebę łączenia się z innymi ludźmi, w ten sposób tworzy grupy społeczne niesformalizowane takie jak rodzina, plemię czy naród, ale też tworzy grupy sformalizowane takie jak partie polityczne, organizacje międzynarodowe.²

Państwo jest organizacją polityczną mającą kompetencje do podejmowania władczych decyzji wiążących obywateli i inne podmioty prawa. Jest ono podmiotem politycznym, który ma uprawnienia do stosowania przymusu wobec swoich obywateli. Posiada aparat przymusu w postaci wojska czy też policji. Sensem istnienia państwa jest rządzenie społeczeństwem. Władza państwa hierarchicznie zorganizowana decyduje o podziale

² B. Szmulik, M. Żmigrodzki, *Poglądy na temat genezy państwa w syntetyczny sposób*, w pracy: *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, [w:] *Wstęp do nauki o państwie i prawie*, red. J. Krukowski, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2004, s. 23-45.

uprawnień oraz determinuje zachowanie podmiotów należących do jej wspólnoty. Zadaniem władz państwowych jest należyte funkcjonowanie organizmu państwowego, państwo ma być gwarantem realizacji wspólnych celów. Narzędziem, którym państwo porządkuje i organizuje stosunki społeczne jest prawo. Jest to uporządkowany zbiór norm postępowania mający charakter generalny i abstrakcyjny, który został ukształtowany przez kompetentne organy państwowe. Prawo z samej zasady musi regulować kontakty interpersonalne ukierunkowujące zachowania ludzi na osiągnięcie wspólnych celów. Generalny charakter norm prawnych oznacza, że są skierowane do konkretnych adresatów, którzy wyróżniają się z uwagi na posiadanie cech wspólnych, chodzi o każdego kto znajduje się w określonej przez daną normę prawną sytuacji faktycznej. Abstrakcyjność norm prawnych polega na tym, że norma prawna nie znika po jednorazowym zastosowaniu, ale wyznacza standard, powtarzalny wzór zachowania, którego państwo oczekuje. Ogół norm prawnych składa się zaś na system prawa. Obowiązuje on w danym państwie w określonym czasie, jest uporządkowany w oparciu o z góry określone kryteria. Każdy system prawny musi się opierać na czterech filarach, mianowicie musi być: jednolity, hierarchicznie zbudowany, niesprzeczny oraz zupełny³.

Państwo jest organizacją przymusową, obejmuje wszystkich zamieszkujących na danym terytorium, obejmuje całe społeczeństwo. O przynależności do danego państwa decydują z góry określone zasady, czyli normy prawne. Przynależność do danego państwa powstaje z mocy prawa, kiedy człowiek rodzi się będąc dzieckiem obywateli danego państwa, albo na skutek urodzenia się na jego terytorium. Obecnie nie ma możliwości funkcjonowania poza państwem. Przymusowy charakter państwa polega na tym, że państwo ma prawo do ustanawiania reguł postępowania w różnych dziedzinach życia społecznego oraz opracowania reguł ich przestrzegania. Państwo musi dysponować środkami przymusu gwarantującymi respektowanie przez jednostkę oraz grupy społeczne decyzji wydanych przez kompetentne organy władzy państwowej. Środki przymusu mają także za zadanie łagodzenie konfliktów społecznych, egzekwowanie reguł współżycia społecznego oraz wypełniania zadań do których państwo zostało powołane. Państwo posiada monopol na stosowanie przymusu, który stosowany przez organy władzy na podstawie i w granicach prawa w ściśle określonych przypadkach jest dopuszczalny i w pełni uzasadniony.

³S. Sagan, V. Serzhanova, *Nauka o państwie współczesnym*, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2013, s. 64-67

W zależności od formy państwa różny jest sposób sprawowania władzy, a także organizacja życia społecznego i politycznego. Forma państwa występuje ze względu na:

2. Formę rządów, chodzi o strukturę najwyższych organów państwowych, ich wzajemne relacje, a także sposób powoływania głowy państwa. Można tu wymienić republikę i monarchię (dziedziczna, elekcyjna, konstytucyjna oraz monarchia absolutna).
3. Reżim polityczny, czyli metody i środki sprawowania władzy oraz sposób rządzenia państwem. Przy tym podziale wyróżnia się państwa:
 - demokratyczne, czyli państwo, które opiera się na zasadach: suwerenność narodu, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego. Główne zasady to tolerancja, równość, porządek społeczny i sprawiedliwość.
 - autorytarne, jest to państwo, w którym nie ma warunków do działania społeczeństwa obywatelskiego oraz samorządności, obywatele są pod stałą kontrolą, organizacja państwa opiera się na silnej władzy wykonawczej w rękach jednostki.
 - totalitarne, jest to państwo, w którym jest powszechna kontrola całego życia społecznego oraz indoktrynacja. Władza państwowa spoczywa w rękach jednej partii, nie ma mowy o podziale władzy, ani o istnieniu opozycji. Interes jednostki to interes partii i państwa.⁴
4. Relacje pomiędzy władzą centralną i lokalnymi organami państwa. Wyróżnia się następujące formy państwa:
 - unitarne, czyli jednolite wewnętrznie. Jednostki administracyjne są podporządkowane organom centralnym i nie mają samodzielności politycznej.
 - o strukturze złożonej, czyli składające się z części, które mają pełną albo ograniczoną autonomię.

W Polsce zgodnie z art.4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu, zaś naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

1.2.Funkcje państwa

⁴ *Formy sprawowania władzy*, <https://wiadomosci.wp.pl/formy-sprawowania-wladzy-6036190316491393a>, (24.04.2020).

Funkcje państwa to są kierunki, w których ono działa realizując zadania, jakie państwo sobie stawia, zaś zakres tej działalności określony jest celami, które chce osiągnąć. Państwo pełni dwie zasadnicze funkcje:

1. Wewnętrzną - obejmuje działania, które mają zapewnić bezpieczeństwo i porządek w kraju. W tym celu państwo powołuje właściwe organy takie jak: policja, prokuratura, urzędy skarbowe, służby więzienne czy też sądy. W ramach realizacji tej funkcji można zaliczyć działalność w zakresie: prawodawstwa, działalności porządkowej, administracyjnej, gospodarczo-organizatorskiej, socjalnej, kulturalno-oświatowej.
2. Zewnętrzną - zalicza się tutaj ochronę granic oraz politykę międzynarodową, ma to na celu zapewnienie suwerenności państwa, zaś organami, które realizują tę funkcję jest wojsko i służby dyplomatyczne⁵.

Funkcje państwa obrazuje wykres nr 1.

Wykres nr 1. Funkcje państwa

Źródło: <https://www.slideserve.com/jela/wiedza-o-spo-ecze-stwie>

Funkcja wewnętrzna państwa winna zmierzać do osiągnięcia i utrzymania ładu społecznego. Jedną z głównych funkcji państwa jest prawodawstwo. Funkcją państwa jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego. Państwo ma obowiązek powołania instytucji, których celem jest utrzymanie bezpieczeństwa, są to instytucje takie jak: policja, straż graniczna, służby ochrony państwa, organy administracyjne oraz

⁵ G.I. Seidler, *Wprowadzenie do nauk o państwie i prawie*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003, s. 64.

legislacyjne. Ukształtowane regulacje prawne mają zapewnić równowagę stosunków międzyludzkich. Rolą państwa jest ochrona zdrowia i mienia swoich obywateli. W tym zakresie muszą być utworzone regulacje prawne, które będą stały po stronie obywatela i będą go chroniły przed napaścią, uszczerbkiem na zdrowiu oraz przed przewłaszczeniem majątku. Państwo za pośrednictwem właściwych organów tworzy prawo, które wyznacza powszechnie obowiązujące normy, obowiązujące na danym terytorium.

Funkcja porządkowa polega na tym, że państwo musi zapewnić swoim obywatelom bezpieczeństwo i porządek na terytorium swojej jurysdykcji. Musi działać w kierunku zapobiegania anarchii, zapobiegania wszelkim zjawiskom społecznie niepożądanym. Rolą państwa jest zabezpieczenie jednostki i społeczeństwa przed utratą zdrowia, życia, nietykalności oraz mienia swoich obywateli przed jakimikolwiek działaniami godzącymi w te dobra. Funkcja porządkowa to też zabezpieczenie i ochrona przed zamachami, atakami terroru.⁶

Funkcja administracyjna polega na tym, że rolą państwa jest posiadanie hierarchicznego i rozbudowanego aparatu administracyjnego, który pozwala na zarządzanie posiadany terytorium oraz ludnością na nim zamieszkującą.

Funkcja gospodarczo-organizatorska polega na tym, że państwo organizuje i zarządza gospodarką oraz życiem społeczeństwa. Państwo może przyjąć postawę taką, aby stworzyć ramy prawne i warunki niezbędne do właściwego funkcjonowania gospodarki, jednocześnie powstrzymując się od działania albo aktywnie uczestniczyć w tworzeniu gospodarki jako jeden z zasadniczych graczy, występując w roli moderatora kształtującego rynek.

Państwo zobowiązane jest zapewnić swoim obywatelom minimum egzystencji. Funkcja socjalna realizowana jest w zakresie pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, a także w zakresie kształtowania norm prawnych w dziedzinie zatrudnienia. Funkcja ta realizowana jest poprzez system ubezpieczeń społecznych, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, zwalczania bezrobocia oraz dbałość o środowisko naturalne. Jest to ważny element realizacji funkcji państwa, gdyż wpływa na równowagę społeczną. Rolą państwa jest zapewnienie wszystkim swoim obywatelom w miarę równego dostępu do podstawowych dóbr materialnych.

⁶ L. Dubel, *O pojęciu i istocie państwa*, [w:] *Elementy nauki o państwie i polityce*, red. L. Dubel, J. Kostrubiec, G. Ławnikowicz, Z. Markwart, Warszawa 2011, s. 69-71.

Funkcja kulturalno-oświatowa dotyczy tworzenia przez państwo systemu edukacyjnego, utrzymania systemu oświaty, wspierania działalności literackiej, polega na tworzeniu norm prawnych, finansowaniu środków masowego przekazu oraz utrzymaniu dziedzictwa narodowego. Państwo ma obowiązek realizacji i wspierania systemu oświaty i instytucji kulturalnych, których zadaniem jest promocja rozwoju intelektualnego obywateli, zachęcanie do korzystania z dóbr kultury, promocja osiągnięć naukowych, a także promocja kultury narodowej poza granicami⁷.

Funkcja zewnętrzna państwa może być realizowana pokojowo albo środkami militarnymi. Państwo ma obowiązek podejmować działania gwarantujące niepodległość, suwerenność oraz integralność terytorialną. Funkcja ta może być realizowana poprzez udział w organizacjach międzynarodowych o zasięgu społeczno-gospodarczym oraz politycznym. Funkcja ta musi być realizowana głównie w obszarach obronności granic, czyli zapewnienia swoim obywatelom poczucia bezpieczeństwa, dzięki utrzymaniu własnej armii oraz dzięki byciu członkiem różnych sojuszy obronnych. Funkcja ta jest realizowana też w obszarze polityki międzynarodowej, która winna być ukierunkowana na zabezpieczenie interesów państwa na arenie międzynarodowej poprzez nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów dyplomatycznych, gospodarczych, handlowych z innymi państwami oraz organizacjami międzynarodowymi.

1.3.Rola państwa w gospodarce rynkowej

Gospodarka rynkowa jest systemem ekonomicznym opierającym się na mechanizmach rynkowych, czyli samodzielnie działającym rynku opierającym się na prawach podaży i popytu. Gospodarka rynkowa funkcjonuje głównie w krajach wysokorozwiniętych, gdzie panuje kapitalizm. W systemie tym podmioty gospodarcze takie jak banki, firmy, gospodarstwa domowe kierując się swoim interesem podejmują decyzje dążące do wygospodarowania zysku. Głównym założeniem gospodarki rynkowej jest dominacja prywatnej własności czynników produkcji. Prym prywatnej własności w systemie gospodarki rynkowej ma zasadnicze znaczenie, jest to najsilniejszy bodziec motywujący ludzi do podejmowania działalności gospodarczej, zaś głównym motorem jest pomnażanie majątku. Kapitalistyczna własność akcyjna

⁷ J. Oniszczyk (red.), *Współczesne państwo w teorii i praktyce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011, s. 136-138.

pozwała na optymalizację wielkości produkcji oraz stwarza możliwość racjonalnego wykorzystania czynników produkcji. W systemie gospodarki rynkowej właściciele środków produkcji mają całkowitą swobodę w podejmowaniu decyzji w zakresie kierunku rozwoju przedsiębiorstwa oraz wykorzystania środków produkcji, kierując się własnym interesem. Główną cechą gospodarki rynkowej jest występowanie na rynku konkurencji, która sprzyja konsumentom. Przedsiębiorcy muszą dbać o to, aby sprzedawane przez nich dobra były atrakcyjne pod względem wyglądu, użyteczności, jakości oraz ceny⁸.

Od 1989 roku Polska przeszła z gospodarki centralnie planowanej w stronę gospodarki wolnorynkowej. W Polsce transformacja polityczna i ekonomiczna miała miejsce po 1989 roku, doprowadziło to do wystąpienia tzw. społecznej gospodarki rynkowej. Stanowi o tym Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która w art. 20 stanowi "społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej"⁹.

Rola państwa w gospodarce zależy od fazy rozwoju danej formacji oraz od systemu funkcjonowania gospodarki. W czasie kryzysu gospodarka domaga się ingerencji państwa, ale cechą gospodarki rynkowej jest wolność gospodarcza, która daje narodom bogactwo, zaś atrybutem wolności jest prawo do własności prywatnej.

Do najważniejszych zadań państwa w gospodarce rynkowej należy pełnienie funkcji:

1. Alokacyjnej, są to działania państwa zmierzające do rozwoju gospodarczego poprzez rozbudowę infrastruktury ekonomicznej i społecznej, politykę strukturalną oraz prewencyjną w zakresie ochrony środowiska.
2. Regulacyjnej, która dotyczy funkcjonowania samej gospodarki. Państwo stwarza i utrzymuje warunki konkurencji. Największym niebezpieczeństwem w tym zakresie jest monopol, jego istnienie ma negatywny wpływ na gospodarkę, gdyż narzuca innym producentom niekorzystne warunki.

⁸ *Gospodarka rynkowa - cechy*, <https://www.moneyman.pl/blog/slownik/litera-g/gospodarka-rynkowa-cechy/>, (27.12.2019).

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997r. Nr 78 ze zm.).

3. Redystrybucyjnej, która polega na łagodzeniu nierówności społecznych, które są skutkiem regulowanych przez rynek proporcji podziału dochodu np. płaca minimalna, wysokość podatków.
4. Stabilizacyjnej, chodzi o działania państwa zmierzające do ograniczenia i eliminowania niesprawności mechanizmu rynkowego w zakresie finansowym, walutowym jak również w zakresie zatrudniania. Funkcja stabilizacyjna polega na utrzymaniu ogólnej równowagi rynkowej. Istotną funkcją państwa jest także tworzenie norm prawnych, których zadaniem jest przeciwdziałanie korupcji.

Interwencjonizm państwowy są to działania państwa, które ingerują w funkcjonowanie mechanizmów rynkowych, mają one na celu wywarcie wpływu na zachowanie podmiotów gospodarczych. W Polsce taki wpływ na gospodarkę ma sejm i senat, które uchwalają ustawę budżetową, ustawy podatkowe, stanowią prawo gospodarcze. Prezydent podpisuje budżet oraz inne ustawy, przedstawia kandydata na prezesa Narodowego Banku Polskiego. Rada Ministrów opracowuje projekt ustawy budżetowej, przedkłada sejmowi sprawozdanie z zadłużenia państwa. Narodowy Bank Polski ma wyłączne prawo kreowania i realizowania polityki pieniężnej oraz wyłączne prawo do emisji pieniądza. Głównym celem interwencjonalizmu państwowego w rynek oraz w zachowanie podmiotów gospodarczych jest wspieranie wolnej konkurencji i zapobieganie działaniom monopolistycznym¹⁰. Jest on stosowany jako środek pomocniczy głównie w czasie załamania się koniunktury albo w czasie kryzysu. Państwo posiada stosowne środki, aby zapobiec załamaniu się gospodarki, wdrażając odpowiednie rozwiązania jest w stanie uregulować procesy ekonomiczne.

Państwo posiada instrumenty, które we właściwy sposób oddziałują na zachodzące procesy gospodarcze. Najbardziej popularne instrumenty interwencjonizmu to polityka budżetowa, monetarna, inwestycje państwowe, protekcjonizm oraz regulacje cen. Każde z tych rozwiązań może być wcielone za pomocą konkretnych działań, takich jak zwiększenie stóp procentowych, wspieranie małego biznesu poprzez np. politykę fiskalną albo obniżenie składek ZUS albo bezpośrednie dofinansowanie firm borykających się z problemami finansowymi.

Pełniąc swoje funkcje państwo może ingerować we właściwy sposób w mechanizmy rynkowe, na dwa sposoby:

¹⁰ Z. Stanek, *System instytucjonalny a wzrost i rozwój gospodarczy*, [w:] *Szkice z dynamiki i stabilizacji gospodarki*, red. W. Pachó, Warszawa 2009, s. 121-138.

1. Pośrednio, poprzez politykę fiskalną państwa (podatki) oraz politykę pieniężną regulującą podaż pieniądza na rynku.
2. Bezpośrednio. Bezpośrednie oddziaływanie to tworzenie systemu prawnego (ustawy, rozporządzenia, zezwolenia, zakazy, nakazy). Instrumentami interwencjonizmu bezpośredniego są polityka cenowa, polityka płacowa, pomoc finansowa, interwencyjne zakupy lub sprzedaż konkretnych produktów, zamówienia rządowe.

Państwo poprzez prowadzenie właściwej polityki może wpływać na poszczególne elementy rynku, takie jak:

- poziom cen np. kontrola inflacji,
- pobudzenie lub ograniczenie popytu na dobra i usługi np. poprzez zamówienia rządowe,
- zwiększenie lub ograniczenie podaży np. poprzez pobudzenie inwestycji.

W zależności od potrzeb stosuje się odpowiedni zakres i sposób wykorzystania tych instrumentów, wynika to ze stopnia rozwoju gospodarki oraz koniunktury. Jest to interwencjonizm państwa, narzędzia są stosowane w celu uzyskania odpowiedniego zachowania się podmiotów gospodarczych, które mają doprowadzić do zrównoważonego rozwoju¹¹. Jednym z takich elementów jest polityka pieniężna, która może polegać na manipulacji podażą pieniądza. Robi się to w celu sterowania procesami gospodarczymi, zwykle robi to bank centralny. Bank centralny jest instytucją niezależną, jednak w praktyce rząd ma znaczny wpływ na podejmowane przez niego decyzje w ramach polityki pieniężnej. Działania w tym zakresie polegają na polityce:

- ekspansywnej, polegającej na zwiększeniu podaży pieniądza poprzez obniżenie stopy procentowej, a także zakup na otwartym rynku kapitałowym papierów wartościowych emitowanych przez rząd.
- restrykcyjnej, która jest realizowana poprzez podwyżkę stóp procentowych, sprzedaż lub emisję papierów wartościowych, podwyższenie wskaźnika rezerw obowiązkowych¹².

Istotnym instrumentem w zakresie oddziaływania państwa na gospodarkę jest polityka fiskalna, czyli działania państwa kształtujące jego budżet. Polityka fiskalna jest

¹¹ M. Wincewicz-Bosy, *Podstawy teoretyczne interwencjonizmu państwowego. Interwencjonizm państwowy w rolnictwie na przykładzie Unii Europejskiej*, [w:] *Ekonomia. Interwencja europejska*, red. M. Klamut, Wrocław 2009, s. 56.

¹² T. Włodyka, *Polityka Gospodarcza*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007, s. 76.

realizowana przez budżet państwa, jej instrumentami są podatki oraz wydatki rządowe. Polityka fiskalna polega na gospodarowaniu dochodami i wydatkami budżetowymi w takim celu, aby osiągnąć zamierzony cel gospodarczy i społeczny. Celem polityki fiskalnej jest zwalczanie bezrobocia (polityka ekspansywna) albo ograniczenie inflacji (polityka restrykcyjna). Działania prowadzone w zakresie cen i dochodów ma na celu zahamowanie wzrostu cen, sprawiedliwy podział dochodów, niwelowanie różnic regionalnych oraz stymulowanie wydajności pracy¹³.

Polityka fiskalna jest polityką podatkową, polega na określeniu wysokości i zakresu podatków. Jest to także polityka budżetowa, czyli polityka wydatkowania dochodów budżetowych.

¹³ P. Krzyszczuk, *Rola państwa we współczesnej gospodarce rynkowej*, [w:] *Funkcjonowanie współczesnej gospodarki rynkowej. Wzrost gospodarczy - demografia*, red. K. Pająk, Warszawa 2013, s. 11-12.

Rozdział II. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw

2.1. Charakterystyka małych i średnich przedsiębiorstw

Małe i średnie przedsiębiorstwa, czyli sektor MŚP (ang. SME - Small and medium-sized enterprises) obecnie uregulowania prawne w tym zakresie znajdują się w przepisach załącznika nr 1 Rozporządzenia Komisji Wspólnoty Europejskiej 800/2008¹⁴. Podobnie jak prawo europejskie polskie ustawodawstwo klasyfikuje przedsiębiorców biorąc pod uwagę kryterium ilościowe. W prawie europejskim, jak i polskim funkcjonuje pojęcie mikroprzedsiębiorcy, małego przedsiębiorcy oraz przedsiębiorcy średniego. Ustawodawca sprecyzował w jakich przypadkach należy zaliczyć firmę do danej wielkości. Ustawa Prawo Przedsiębiorców¹⁵ wymienia trzy kategorie przedsiębiorców: mikroprzedsiębiorca, mały przedsiębiorca oraz średni przedsiębiorca. Mikroprzedsiębiorcą jest ten, kto zatrudniał średniorocznie w ciągu ostatnich dwóch lat obrotowych mniej niż 10 pracowników, a także wypracował roczny obrót netto nie przekraczający wysokości 2 milionów euro z prowadzenia działalności (art. 7 ust. 1 ustawy). Za działalność, która przynosi dochód należy rozumieć sprzedaż towarów, usług, produkcję i/lub dokonywanie operacji finansowych. W kategorii mikroprzedsiębiorcy mieści się też firma, która po podsumowaniu wszystkich aktywów, po zakończeniu roku obrotowego, nie przekroczyła 2 milionów euro. Mały przedsiębiorca różni się od mikroprzedsiębiorcy wysokością rocznych dochodów oraz większą liczbą zatrudnionych pracowników. Mały przedsiębiorca musi spełnić następujące warunki: co najmniej w jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniać do 50 pracowników, osiągnąć roczny obrót netto w wysokości do 10 milionów euro lub suma aktywów bilansu sporządzonego na koniec jednego z lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą (art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy). Średni przedsiębiorca to taki, który w ostatnich dwóch latach obrotowych spełniał łącznie następujące warunki: zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników, osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług nieprzekraczający równowartości wyrażonej w złotych - 50

¹⁴ Rozporządzenie Komisji (WE) 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008r. uznające rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu Art 87 i 88 Traktatu. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej PL L 214/3, 9.8.2008.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku Prawo Przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646 ze zm.).

mln euro, albo sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z lat obrotowych, nie przekroczyły równowartości wyrażonych w złotych 43 mln euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą ani też małym przedsiębiorcą (art. 7 ust. 3 ustawy).

Znaczna część przedsiębiorców wykonuje działalność gospodarczą we własnym imieniu i na własny rachunek, na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), czyli jako osoby fizyczne. Prowadzenie działalności gospodarczej jako osoba fizyczna ma taki skutek, że przedsiębiorstwo jest związane z prowadzącą je osobą oraz nie ma odrębnej osobowości prawnej. Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 roku Prawo przedsiębiorców działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Przedsiębiorcą, zaś jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, posiadająca zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

W skład MŚP wchodzi trzy rodzaje przedsiębiorstw: mikro, małe i średnie. W oparciu o dane zawarte w art. 7 ustawy Prawo przedsiębiorców stworzono tabelę nr 1, która w czytelny sposób obrazuje różnice oraz kryteria podziału zastosowane by rozróżnić poszczególnych przedsiębiorców. Określenie wielkości przedsiębiorstwa odbywa się przy zastosowaniu takich wskaźników jak przeciętna liczba zatrudnienia, średnia wysokość przychodu oraz wartość majątku trwałego.

Tabela nr 1. Klasyfikacja przedsiębiorców według ustawy Prawo przedsiębiorców

Skala przedsiębiorstwa	Liczba pracowników	Roczny obrót netto	Suma bilansowa aktywów
Mikro	Mniej niż 10 osób	Nieprzekraczający 2 mln euro	Nieprzekraczająca równowartości 2 mln euro
Małe	Mniej niż 50 osób	Nieprzekraczający równowartości 10 mln euro	Nieprzekraczająca równowartości 10 mln euro
Średnie	Mniej niż 250 osób	Nieprzekraczający równowartości 50 mln euro	Nieprzekraczająca równowartości 43 mln euro

Źródło: Opracowanie własne na podstawie art. 7 ustawy Prawo przedsiębiorców

Do cech charakterystycznych sektora małych i średnich przedsiębiorstw zaliczyć należy¹⁶:

- status; właściciel kształtuje swoje przedsiębiorstwo jako organizm ekonomiczny i społeczny. W małym przedsiębiorstwie funkcja właściciela i menadżera są połączone.
- miejsce jakie zajmuje jednostka na rynku, czyli udział w rynku. Małe przedsiębiorstwo charakteryzuje się małym udziałem w rynku.
- samodzielność finansową, zwłaszcza w fazie założycielskiej, wtedy wykorzystywany jest najczęściej kapitał własny w postaci oszczędności, mali przedsiębiorcy niechętnie korzystają z kredytów lub pożyczek, wolą kapitał wypracowany lub amortyzację. Instytucje finansowe są też niechętne do współpracy z małymi firmami, co znacznie ogranicza możliwości finansowe oraz możliwości konkurowania na rynku firm tego sektora.
- samodzielność decyzyjną, czyli pełnienie funkcji kierowniczych bezpośrednio przez właścicieli przedsiębiorstwa. Cechy osobowości właściciela decydują o sposobie prowadzenia firmy, rzutują na dynamizm w nawiązywaniu kontaktów oraz ich skuteczność.
- system organizacyjny: centrum decyzyjnym w małym przedsiębiorstwie jest właściciel, który ponosi całkowitą odpowiedzialność za podejmowane działania - również w wymiarze finansowym¹⁷.

Główne cechy jakie posiada sektor małych i średnich przedsiębiorstw to:

- zdolność do szybkiego dostosowania się do potrzeb rynku, czyli efekt makroekonomiczny, którego źródłem są zmiany wywołane okresem recesji lub prosperity, małe przedsiębiorstwa są w stanie łatwiej poradzić sobie w okresach recesji,
- zdolność do tworzenia miejsc pracy w miarę potrzeb; panująca moda i zmiana gustów, wzrost popytu na zróżnicowane wyroby i usługi znacznie zwiększa niszę dla małych firm,
- niski koszt stworzenia stanowiska pracy,
- łatwość w dostosowaniu się do miejsca, posiadanych zasobów oraz czasu,

¹⁶ A. A. Stępniewski, *Innowacyjność MŚP*, Wydawnictwo PAN, Warszawa 2014, s. 45-47.

¹⁷ T. Łuczak, op. cit., s. 18-20.

- otwartość na postęp organizacyjny i techniczny,
- rozwój sektora usług, zwłaszcza usług w zakresie reklama, badania rynku,
- występowanie we wszystkich gałęziach gospodarki,

W ukształtowanej gospodarce rynkowej sektor małych i średnich przedsiębiorstw działających w przemyśle, handlu i usługach - pełni funkcję uzupełniającą w stosunku do wielkich firm i sektora publicznego.¹⁸

2.2. Rola sektora MŚP w gospodarce

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Polski. Po 1989 roku w Polsce nastąpił silny rozwój tego sektora, miał on też znaczny udział w tworzeniu Produkt Krajowy Brutto (PKB). Małe i średnie przedsiębiorstwa są uważane za stymulatora rozwoju gospodarki, są odzwierciedleniem przedsiębiorczości społeczeństwa oraz stanowią przejaw zdrowej konkurencji. Są to firmy o małym zasięgu, mają też niewielki wpływ na otoczenie, ale ich liczba może stanowić siłę napędu gospodarki¹⁹.

Małe jak i średnie przedsiębiorstwa zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej pełnią funkcję społeczną, gospodarczą i polityczną. Ważnym czynnikiem w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw jest wpływ na pracowników oraz na warunki pracy. Społeczny aspekt roli małych i średnich przedsiębiorstw przejawia się w bliskich kontaktach międzyludzkich, częstym i osobistym kontakcie z przełożonym, osobistym kontakcie pomiędzy pracownikami, poczuciu odpowiedzialności za pracę, tworzą się różne więzi między pracownikami charakterystyczne dla małych zbiorowości.

Funkcja społeczna małych i średnich przedsiębiorstw polega też na stymulowaniu wzrostu gospodarczego. MŚP formułują również klasę drobnych właścicieli. Sektor ten pozwala na zatrudnienie nadwyżki siły roboczej, daje szansę na samozatrudnienie, osiągnięcie sukcesu oraz zmianę statusu społecznego.

Zmiany systemowe i strukturalne w polskiej gospodarce zapoczątkowane zostały w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wtedy to w Polsce nastąpił rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Powstało wówczas wiele małych i średnich przedsiębiorstw, które przyczyniły się do dynamicznego

¹⁸ A Skowronek-Mielczarek, *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Wyd. C.H. BECK, Warszawa 2003, s. 7.

¹⁹ Ibidem.

wzrostu gospodarki i do zmniejszenia bezrobocia. Ich znaczny rozwój zmusił rząd do działań, wyznaczenia kryteriów i dróg rozwoju tych przedsiębiorstw.

Bardzo ważną funkcją małych i średnich przedsiębiorstw jest funkcja gospodarcza, to aktywny udział w zachodzących procesach zmian w strukturze przemysłowej kraju. Ważnym czynnikiem w tym zakresie jest rola w formowaniu prywatnej własności środków produkcji, zatrudnienie dużej liczby pracowników oraz rozwój kooperacji oraz podwykonawstwa.²⁰ Rola społeczna i polityczna jest istotna w okresach zmian gospodarczych. Ważna jest również funkcja gospodarcza sektora MŚP, do której zaliczyć należy:

- udział tego sektora w procesie zmian w strukturze przemysłowej Polski,
- kształtuje on prywatną własność środków produkcji,
- zagospodarowanie znacznej ilości siły roboczej,
- zbudowanie ekonomicznej infrastruktury, czyli głównie rozwój kooperacji oraz systemu podwykonawstwa,
- wymuszenie na rządzie zmian w prawnych uregulowaniach zmierzających do rozwoju przedsiębiorczości i efektywności funkcjonowania małych firm.

Sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce, bo aż 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą są mikroprzedsiębiorstwa stanowiące 96,2%. W ostatnich latach rośnie ich udział w tworzeniu PKB i jak pokazują dane z 71,1% w 2008 r. do 74,0% w 2015 r. Za ten wynik odpowiadają głównie firmy z sektora MŚP, które generują co drugą złotówkę PKB (49,9%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa (30,5%). Jednocześnie w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw największe znaczenie w tworzeniu PKB ma sektor usług (42,8%), zaś w dużych firmach – przemysł (58,7%).²¹

2.3. Czynniki rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

Do znacznego wzrostu liczby i znaczenia tego sektora gospodarki przyczynił się postęp techniczny. Na zwiększenie rangi małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce Polski miały wpływ poza postępem technicznym: wzrost cen energii

²⁰ B. Piasecki, *Ekonomia i zarządzanie firmą*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa - Łódź 2001, s. 17.

²¹ .A Skowrońska, A.Tarnawa, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa 2018.

(duże firmy są znacznie bardziej uzależnione od wzrostu cen energii niż jest to w przypadku firm małych), spadek światowego popytu, rozbudowa sektora usług, postęp technologii informatycznych, spadek konkurencyjności dużych przedsiębiorstw, spowodowany głównie wzrostem ryzyka prowadzenia działalności oraz znacznymi wahaniami kursów walut. Małe i średnie przedsiębiorstwa są w stanie szybciej reagować na zmiany otoczenia, są bardziej elastyczne i to jest ich przewaga nad dużymi korporacjami.²²

Czynnikami które decydują o przewadze na rynku małych firm nad dużymi korporacjami są:

- prosta struktura organizacyjna, brak zbiurokratyzowania struktur zarządzania, niewielka liczba szczebli kierowania,
- szybciej podejmowane są działania z uwagi na łatwiejszą transmisję informacji, czyli szybkość przepływu informacji,
- szybkie dostosowanie się do zmieniających się trendów,
- umiejętność korzystania z nadarzającej się okazji, dla tych, którzy nie boją się ryzyka oraz umieją wykorzystać przewagę konkurencyjną na rynku,
- szybkie dostosowanie nowych technologii do potrzeb i możliwości jednostki,
- spadek konkurencyjności wielkich firm. Duże firmy są częściej eksporterami, te zaś przesuwać część produkcji do małych firm redukując w ten sposób część kosztów działalności gospodarczej. Wzrasta ryzyko i niepewność na rynku, rośnie konkurencja, zmienia się popyt oraz zmieniają się kursy walut, wszystko to powoduje przewagę konkurencyjną małych firm,
- korzystanie z uprzywilejowanych warunków rynkowych pozwalających na uzyskanie środków finansowych skierowanych specjalnie na wspieranie rozwoju gospodarki lokalnej,
- korzystanie ze specjalistów o szerszym zakresie wiedzy, którzy dobrze znają się nie tylko na nowoczesnych technologiach, ale także na rynku, na konkurentach.²³

²² L. Czechowski, *Małe i średnie przedsiębiorstwa na rynku turystycznym*, Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk 2007, s. 15.

²³ L. Garbarski, U. Kłosiewicz, A. Olejniczuk-Merta, *Zarządzanie marketingowe małym i średnim przedsiębiorstwem*. Wyd. Difin, Warszawa 1999, s. 14.

W obszarach, na których małe i średnie przedsiębiorstwa nie są w stanie konkurować z dużymi firmami rozpoczynają współpracę często zostając kooperantami lub podwykonawcami większych firm.

Uzupełniając charakterystykę polskiego sektora MŚP w tabeli nr 2 zestawiono jego mocne i słabe strony.

Tabela nr 2 Słabe i mocne strony polskich małych i średnich przedsiębiorstw

Słabe strony	Mocne strony
Niski poziom wiedzy na temat marketingu i zarządzania	Niski poziom kosztów produkcji
Koncentracja na działalności podstawowej, zazwyczaj brak jest strategii działania	Zdolność do szybkiej zmiany rodzaju działalności
Niski poziom współpracy z innymi firmami	Umiejętność naśladowania oraz zdolność imitowania produktów
Niski poziom inwestycji	Duży dynamizm oraz szybki rozwój
Ignorowanie intelektu pracowników	Silna motywacja do pracy
Konkurencyjność cenowa a nie jakościowa	Zdolność do szybkiego uczenia się i nabywania umiejętności
Brak innowacyjnego charakteru produktów	Realizacja inwestycji sposobem gospodarczym, znacznie obniżającym koszty
Niski potencjał ekonomiczny	-----
Mała zdolność eksportowa, nastawienie się na rynki lokalne	-----

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Sobczak, Czynniki sukcesu małych i średnich przedsiębiorstw z kapitałem polskim i zagranicznym - analiza porównawcza. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2014, s. 16.

Firmy sektora MŚP mają dużo słabych stron do których należy zaliczyć odpowiedzialność majątkową, przy tego typu działalności przedsiębiorca ponosi odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zobowiązania firmy. Słabe strony tego typu działalności to także koncentracja na podstawowej działalności, niski poziom inwestycji, brak innowacji, niski potencjał ekonomiczny. Jednakże firmy sektora MŚP

są potencjałem w polskiej gospodarce. Z danych statystycznych wynika, że liczba przedsiębiorstw MŚP systematycznie rośnie, w 2017 roku w Polsce działało ich 2,08 mln. podczas gdy w 2016 roku było ich 2,01 mln., a w 2009 r. było ich zaledwie 1,67 mln. Rośnie wkład przedsiębiorstw w tworzenie PKB (Produkt Krajowy Brutto), w 2016 roku polskie przedsiębiorstwa MŚP wygenerowały 1.366 bln wartości dodanej, co dało 2.6% więcej niż rok wcześniej. Rośnie też liczba pracujących w firmach sektora MŚP²⁴. Jest to możliwe dzięki temu, że takie firmy tego sektora mają jednak wiele zalet: niski poziom kosztów produkcji, silna motywacja do pracy, pomysłowość, dynamizm, realizacja inwestycji sposobem gospodarczym co powoduje znaczny spadek kosztów.

Trzonem sektora MŚP są firmy rodzinne, mają one znaczny udział zwłaszcza w grupie małych podmiotów gospodarczych. Stanowią jedno z głównych źródeł tworzenia bogactwa oraz wzrostu zatrudnienia. Rozwój gospodarczy jest w dużej mierze zdeterminowany kondycją rodzinnych biznesów oraz możliwością i skłonnościami ich rozwoju i inwestowania. Szacuje się, że odsetek firm uważanych za biznes rodzinny w Polsce waha się od 60 do nawet 90% wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw. Około 3 mln osób jest zatrudnionych w firmach rodzinnych. W Polsce firmy rodzinne stanowią około 828 tys. biznesów, wytwarzają one około 20% PKB Polski, co daje około 322 mld zł.²⁵. W Unii Europejskiej funkcjonuje około 14 mln firm rodzinnych, które tworzą 50% PKB i zatrudniają ponad 60 mln osób.²⁶

W obecnej trudnej sytuacji zagrożenia epidemiologicznego oraz stanu pandemii rząd wcielił w życie Tarczę Antykryzysową, na którą przeznaczył 212 mld²⁷ zł. Tarcza przewiduje działanie w 5 obszarach, czyli: pracownicy, firmy, zdrowie, instytucje finansowe oraz inwestycje²⁸. Tarcza została wprowadzona ustawą z dnia 31 marca 2020 roku o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem,

²⁴ PARP Grupa PFR, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Warszawa, czerwiec 2019, s. 5-6. <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-o-stanie-sektora-msp-w-polsce-2018>; https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2019_07_ROSS.pdf, (04.01.2020).

²⁵ A. Krasa, *Firmy rodzinne w Polsce, statystyki*. <https://kobieta.wp.pl/firmy-rodzinne-w-polsce-statystyki-6346214450870401a>, (18.05.2020).

²⁶ Portal Technologiczny. *Firmy rodzinne tworzą połowę produktu PKB w Europie. Ale prawo sprzyja korporacjom*. <https://portaltechnologiczny.pl/2018/03/15/firmy-rodzinne-tworza-polowe-produktu-pkb-w-europie-ale-prawo-sprzyja-korporacjom-raport-db/>, (18.05.2020).

²⁷ *Tarcza Antykryzysowa*. <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa>, (18.05.2020).

²⁸ *Tarcza Antykryzysowa ma chronić firmy i pracowników przed skutkami epidemii koronawirusa*. <https://www.gov.pl/web/rozwoj/tarcza-antykryzysowa-ma-ochronic-firmy-i-pracownikow-przed-skutkami-epidemii-koronawirusa>, (18.05.2020).

przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19²⁹, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.³⁰ Ma to być lekarstwo na utrzymanie płynności finansowej firm oraz bezpieczeństwo pracowników. Program ten zawiera rozwiązania dla sektora mikro, małych, średnich i dużych przedsiębiorstw. Program wsparcia firm przewiduje tarczę finansową dla mikrofirm o łącznej wartości 25 mld zł. oraz tarczę dla sektora MŚP obejmującą wsparcie finansowe dla małych i średnich firm o łącznej wartości 50 mld zł.³¹ Rozwiązania dla małych firm to np. pożyczka 5 000 zł. z możliwością umorzenia, możliwość odroczenia lub rozłożenia na raty składek ZUS, możliwość odroczenia płatności PIT, CIT, VAT bez dodatkowych kosztów, dofinansowanie 40% płacy pracownika przy spadku obrotów firmy, wakacje kredytowe, przesunięcie płatności za media. Tarcza prezentowana jest w dwóch odsłonach. Obecnie przyjęto tarczę antykryzysową 3.0, czyli rządową nowelizację niektórych ustaw w związku z rozpowszechnianiem się wirusa SARS-CoV-2, która została przyjęta 30 kwietnia 2020. Dla przykładu: utrzymano pożyczkę dla mikroprzedsiębiorców w wysokości 5 000 zł. o którą można się starać w urzędzie pracy. Jest to pożyczka na pokrycie bieżących kosztów prowadzonej działalności. W przypadku umorzenia tej pożyczki, fakt ten nie rodzi skutków podatkowych, czyli nie jest przychodem u przedsiębiorcy.³²

Rząd wprowadził rozwiązania systemowe, które w swoim zamiarze mają pomóc małym firmom z sektora MŚP, ale są też działania, które może podjąć każdy z nas aby ratować nasz rodzinny biznes. Chodzi o promowanie i generowanie popytu na produkty krajowe, czyli popularyzacja patriotyzmu gospodarczego. Kupowanie produktów polskich od polskich producentów. Patriotyzm gospodarczy to głównie patriotyzm konsumencki, może złagodzić skutki epidemii i kryzysu gospodarczego. Patriotyzm oddolny to np. kupowanie polskich towarów, wsparcie polskich przedsiębiorstw, ale

²⁹ COVID-19 (od ang. *Coronavirus Disease 2019*) – ostra choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2. Została po raz pierwszy rozpoznana i opisana w grudniu 2019, w środkowych Chinach (miasto Wuhan, w prowincji Hubei) podczas serii zachorowań zapoczątkowującej pandemię tej choroby. https://pl.wikipedia.org/wiki/COVID-19#cite_note-4, (16.06.2020).

³⁰ Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 568).

³¹ Przewodnik dla mikro, małych i średnich firm po tarczy finansowej PFR Opis programu i warunki finansowania. Tarcza antykryzysowa <https://pfr.pl/dam/jcr:94d54593-bc17-4fa6-8ebb-888573aa1021/PFR-Przewodnik-Tarcza-Finansowa-MMSP.pdf>, (18.05.2020).

³² R. Urban, Pożyczka antykryzysowa a podatek dochodowy. <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/cit/cit/podatnicy-i-zakres-opodatkowania/4573393,Pozyczka-antykryzysowa-a-podatek-dochodowy.html>, (18.05.2020).

również płacenie podatków. Patriotyzm odgórny to prowadzenie jawnej i faktycznej polityki gospodarczej ze strony naszych władz, rządu czy też banku centralnego dla dobra Polski³³. Chodzi o wsparcie w tym trudnym czasie polskiej gospodarki. Kupowanie produktów z kodem kreskowym określającym miejsce pochodzenia towaru, czyli prefiks - pierwsze dwie lub trzy cyfry na kodzie kreskowym, które umożliwiają identyfikację kraju pochodzenia produktu. W tym wypadku jest to prefiks 590, jednak nie zawsze oznacza to, że zakup takiego produktu powoduje, że pieniądze trafiają do polskich sprzedawców i wspierają polską gospodarkę. Dlatego w ramach patriotyzmu gospodarczego warto włożyć trochę wysiłku w zidentyfikowanie sprzedawcy tak by pieniądze trafiły do polskiej gospodarki i polskiego budżetu.³⁴ Pomóc w tym może np. aplikacja na smartfona Pola. Wystarczy zeskanować kod kreskowy z dowolnego produktu aby dowiedzieć się więcej o firmie, która go wyprodukowała. Dowiemy się, czy dany producent opiera się na polskim kapitale, ma u nas swoją produkcję, tworzy wykwalifikowane miejsca pracy, czy jednak jest częścią zagranicznego koncernu.³⁵

W procesie funkcjonowania przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać różne czynniki wspomagające rozwój. Czynniki określone jako stymulatory albo katalizatory rozwoju. Mogą one pochodzić z wnętrza organizacji, będąc czynnikami wewnętrznymi albo z otoczenia, będąc czynnikami zewnętrznymi. Do grup czynników rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw zalicza się stymulatory wewnętrzne, do których można zaliczyć m.in.: majątek jakim dysponuje przedsiębiorca, który determinuje możliwości rynkowe firmy; sprawność zarządzania oraz płynność finansową. W aspekcie zewnętrznym kondycja i perspektywy rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw uzależnione są o warunków:

1. Makroekonomicznych, które są wspólne dla całego systemu gospodarczego kraju, takich jak regulacje systemu finansowego, podatkowego oraz prawnego.
2. Mezoekonomicznych (jest to opis i analiza zjawisk związanych z procesami przemian strukturalnych) charakterystycznych dla sektora albo dla wybranej branży gospodarki.³⁶ Każde przedsiębiorstwo funkcjonuje w dalszym i bliższym otoczeniu.

³³Audycja w "Radio Maryja" na temat: *Patriotyzm gospodarczy szansą w pokonaniu koronawirusa z udziałem Profesora Eryka Łona*, <https://www.radiomaryja.pl/informacje/prof-eryk-lon-patriotyzm-gospodarczy-szansa-w-pokonaniu-koronawirusa/>, (18.05.2020).

³⁴ *Wspieram rozwój. Kod 590 - dlaczego może nas wprowadzać w błąd*, <https://wspieramrozwoj.pl/artykul/41/kod-590-co-naprawde-oznacza>, (18.05.2020).

³⁵ *Aplikacja Pola*, <https://www.pola-app.pl/>, (18.05.2020).

³⁶ T. Pszczołowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Wyd. Ossolineum, Wrocław 1978, s. 41.

Dalsze otoczenie to uwarunkowania polityczne, gospodarcze, prawne, technologiczne czy też ekonomiczne, są one jednakowe dla całej gospodarki. Bliższe otoczenie obejmuje czynniki o bardziej ograniczonym zakresie działania, związane głównie z bezpośrednimi relacjami z innymi uczestnikami obrotu gospodarczego³⁷.

Wybrane wewnętrzne i zewnętrzne czynniki rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw zostały zestawione w tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne rozwoju sektora MŚP

Wewnętrzne czynniki rozwoju MŚP	Zewnętrzne czynniki rozwoju MŚP
<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność zarządzania zasobami firmy, – wiedza, doświadczenie i przedsiębiorczość kierownictwa, – kompetencje i umiejętności pracowników, – charakterystyka rynku i jego znajomość, – zdolność do wdrażania postępu technologicznego, – wielkość kapitału, – zdolności produkcyjne, – jakość oferowanych wyrobów i/lub usług, – powiązania kooperacyjne, – zdolność do elastycznego działania, – poziom rentowności sprzedaży. 	<ul style="list-style-type: none"> – warunki prawne podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, – tempo wzrostu gospodarczego kraju, – kształtowanie się popytu i podaży na rynku, – konkurencja rynkowa, – dostęp do finansowania zewnętrznego, – polityka celna, – regulacje systemu finansowo-podatkowego, – polityka rządu wobec MŚP, – zakres wsparcia finansowego i pozafinansowego państwa, – kultura przedsiębiorczości.

Źródło: J. Śliwa, Szanse rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, "Wynagrodzenia", 2000, nr 1, dodatek miesięczny nr 1, s.1

Do głównych czynników wewnętrznych rozwoju małych firm zaliczyć można wiedzę i doświadczenie, charakter rynku na którym działa przedsiębiorca, znajomość rynku przez przedsiębiorcę, wielkość kapitału oraz zdolności produkcyjne. Jako czynniki zewnętrzne można wymienić uwarunkowania prawne, podatkowe, konkurencja rynkowa, polityka rządu wobec przedsiębiorstw sektora MŚP, zakres wsparci finansowego i pozafinansowego państwa.

³⁷ J. Śliwa, *Szanse rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, "Wynagrodzenia", 2000, nr 1, dodatek miesięczny nr 1, s.1.

2.4. Kreowanie rozwoju gospodarczego przez właściwe uregulowania prawne

Rozwój gospodarczy może być kreowany poprzez wprowadzenie w życie aktów prawnych, które go ukierunkują dając zielone światło biznesowi. Z dniem 30 kwietnia 2018 roku weszła w życie tzw. *Konstytucja Biznesu*, jest to pakiet ustaw na nowo regulujących krajowy rynek gospodarczy obejmujący następujące ustawy:

1. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 roku, poz. 646 ze zm.),
2. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2018 roku, poz. 647 ze zm.),
3. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku o rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Dz.U. z 2018 roku, poz. 648),
4. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku o zasadach uczestnictwa przedsiębiorstw zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2018 roku, poz. 649 ze zm.),
5. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku - przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz.U. z 2018 roku, poz. 650).

Powyższe przepisy miały poprawić relację na linii biznes-administracja. Pakiet pięciu ustaw m.in. przyznaje ulgę na start dla początkujących przedsiębiorców, wprowadza w życie działalność nierejestrową, czy też stanowisko Rzecznika małych i średnich przedsiębiorstw. Najważniejszą ustawą jest Prawo przedsiębiorców, które przewiduje zasadę, że to co nie jest prawem zabronione jest dozwolone, przewiduje domniemanie uczciwości przedsiębiorcy oraz rozstrzygania wątpliwości faktycznych na jego korzyść. Prawo przedsiębiorców wprowadziło szereg uproszczeń ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej oraz zreformowało przepisy dotyczące m.in. podejmowanie działalności gospodarczej. Wprowadza ono np. działalność nie uznawaną za gospodarczą tzw. działalność nierejestrową, czyli taką, która z uwagi na jej rozmiary nie będzie podlegała rygorom ewidencyjnym i rejestrowym. Aby podmiot mógł skorzystać z możliwości braku rejestrowania działalności gospodarczej, czyli prowadzić ją bez konieczności wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji

o Działalności Gospodarczej oraz wiążących się z tym konsekwencjami musi spełniać łącznie dwa warunki:

- pracować jako osoba fizyczna i osiągać przychody w każdym miesiącu nie wyższe niż 50% minimalnego wynagrodzenia (w 2018 roku była to kwota nie wyższa niż 1050 zł. miesięcznie, a w roku 2020 jest to kwota nie wyższa niż 1300 zł. miesięcznie),
- nie prowadzić wcześniej swojej działalności, chodzi o okres 5 lat czyli ostatnich 60 miesięcy³⁸.

Polska powoli wprowadza prawne ułatwienia zmierzające do uproszczenia prowadzenia małego biznesu. jednym z takich udogodnień było wprowadzenie w życie ustawy z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.³⁹ Celem ustawy, która weszła w życie w dniu 25 listopada 2018 roku, była ochrona przedsiębiorstw przed skutkami śmierci prowadzących je osób. Ustawa wprowadziła kompleksowe rozwiązania dzięki, którym działalność firm jednoosobowych będzie mogła być płynnie kontynuowana. Ustawa dotyczy sukcesji przedsiębiorstw prowadzonych we własnym imieniu przez osoby fizyczne. Zarząd sukcesyjny to forma tymczasowego zarządu przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy. Wykonuje go zarządca sukcesyjny wskazany przez przedsiębiorcę za życia albo zarządca powołany po jego śmierci przez uprawnione osoby. Zarząd sukcesyjny może trwać do czasu zakończenia formalności spadkowych (dział spadku), ale nie dłużej niż 2 lata od dnia śmierci przedsiębiorcy.⁴⁰

Właściwe regulacje wspierające rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw uwidocznione są w ustawach podatkowych, czyli ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴¹, ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych⁴², oraz ustawie o podatku od towarów i usług⁴³ wprowadzają one pojęcie małego podatnika, czyli podatnika spełniającego warunek co do uzyskiwania stosunkowo niewielkiego obrotu

³⁸ Wchodzi w życie Konstytucja dla Biznesu, Biznes Insider Polska <https://businessinsider.com.pl/firmy/przepisy/konstytucja-biznesu-co-to-jest/rl6x6ky> (02-01-2020)

³⁹ Ustawa z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1629 ze zm.).

⁴⁰ Sukcesja firm jednoosobowych. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Praktyczny poradnik. Listopad 2018. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii. s. 9-11.

⁴¹ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku od osób fizycznych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1387 ze zm.).

⁴² Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 865 ze zm.).

⁴³ Ustawa z dnia 11 marca 2014 r. o podatku dochodowym od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2174 ze zm.).

rocznego. Podatnik taki ma dodatkowe uprawnienia, może korzystać z wielu przywilejów na gruncie ustaw podatkowych. Może wpłacać podatek kwartalnie a nie miesięcznie, może płacić VAT wtedy, gdy ma płynność finansową, może korzystać z jednorazowej amortyzacji środków trwałych, może także kwartalnie wpłacać zaliczki na podatek dochodowy. Mały podatnik może płacić VAT, wtedy gdy ma płynność finansową, czyli może korzystać z tzw. metody kasowej, która polega na odprowadzaniu VAT dopiero w momencie uzyskania zapłaty od kontrahenta, jednak nie później niż 90 dnia od wydania towaru lub wykonania usługi oraz na odliczeniu VAT od nabytych zakupów po faktycznym zapłaceniu za nie zobowiązani⁴⁴.

Kreowanie rozwoju gospodarczego w dużej mierze zależy od kierunku rozwoju jaki został wyznaczony przez organy władzy. Kreowanie to odbywa się poprzez wprowadzanie w życie właściwych rozwiązań prawnych, które w znacznym stopniu ułatwiają prowadzenie działalności, pomogą wejść na rynek, na którym jest znaczna konkurencja oraz pozwolą na nim przetrwać. Wprowadzanie w życie właściwych przepisów znacznie ułatwia życie gospodarcze małych podmiotów, zaś niewłaściwe przepisy mogą zablokować możliwość rozwoju danego sektora. Przepisy prawne muszą w prosty sposób pozwolić firmie na rozpoczęcie działalności gospodarczej ale najważniejsza jest możliwość poradzenia sobie w trudnej rzeczywistości oraz przetrwania na rynku, dlatego tak ważny jest kierunek jaki wyznacza polityka prowadzona przez państwo, które poprzez odpowiednie regulacje prawne stworzy warunki do rozwoju.

⁴⁴ Mały podatnik może liczyć na przywileje, <https://www.pit.pl/aktualnosci/maly-podatnik-moze-liczyc-na-przywileje-920263>, (03-04-2020).

Rozdział III. Polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

3.1. Zróżnicowanie prawne w zależności od rozmiaru firmy

Ustawy podatkowe przewidują możliwość stosowania preferencji i uproszczeń dla podmiotów, które nie przekraczają określonego limitu. Dla małych podmiotów stwarzają możliwości optymalizacji podatkowej. Przedsiębiorcy mogą legalnie płacić niższe podatki wykorzystując możliwości jakie dają przepisy podatkowe. Jest to optymalizacja podatkowa, polegająca na unikaniu opodatkowania, czyli szereg legalnych działań, które powodują obniżenie podstawy opodatkowania. Są to działania dążące do ograniczenia narzuconych przez prawo zobowiązań podatkowych w PIT, CIT oraz VAT. Prawo wskazuje różne sposoby optymalizacji podatkowej, są to zachowania dopuszczalne prawem i w pełni legalne. Korzystanie z optymalizacji podatkowej pozwala na zmniejszenie obciążeń podatkowych na rzecz fiskusa, prowadzi też do poprawy wyniku finansowego.

Do uproszczeń dla małych firm można zaliczyć;

- określenie pojęcia małego podatnika w PIT, CIT oraz VAT,
- kwoty jednorazowej amortyzacji de minimis,
- limit stosowania ryczału ewidencjonowanego,
- limit wskaźników przyjętych dla celów rachunkowości,

Prawo podatkowe wyróżnia pojęcie małego podatnika, czyli podatnika którego przychody ze sprzedaży nie przekroczą określonego progu, jego definicja została zawarta w ustawie o:

1. Podatku dochodowym o osób fizycznych, zgodnie z art. 5a ust. 20 ustawy o PIT mały podatnik oznacza podatnika, u którego wartość przychodu ze sprzedaży wraz z kwotą należnego podatku VAT nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty wyrażonej w złotych odpowiadającej w 2020 roku 2 mln euro (do 2019 roku było to 1,2 mln euro),
2. Podatku dochodowym od osób prawnych, małym podatnikiem jest podatnik, u którego wartość sprzedaży nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty wyrażonej w złotych odpowiadającej 1,2 mln euro (art. 4a pkt 10 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych),
3. Podatku od towarów i usług, definicja małego podatnika została zawarta w art. 2 ust. 25 ustawy o podatku od towarów i usług, jest to podmiot którego wartość

sprzedaży wraz z kwotą podatku nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty wyrażonej w złotych odpowiadającej równowartości 1,2 mln euro⁴⁵.

Przeliczenia kwoty wyrażonej w euro dokonuje się według kursu średniego tej waluty ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na pierwszy roboczy dzień października poprzedniego roku podatkowego, po zaokrągleniu do pełnych tysięcy.

Mały podatnik VAT może skorzystać z tzw. metody kasowej rozliczenia podatku VAT, która polega na tym, że podatek VAT odprowadzony jest dopiero po uzyskaniu zapłaty od kontrahenta, czyli obowiązek podatkowy przesuwany jest w czasie i powstaje z chwilą, gdy kontrahent dokona zapłaty za sprzedany towar, dzięki czemu podatnik posiada realne środki na zapłatę podatku. Metoda ta pozwala na zachowanie płynności finansowej. U małego podatnika, który nie wybierze metody kasowej, obowiązek ten powstanie w dacie wystawienia faktury niezależnie od tego czy kontrahent fakturę zapłaci czy też nie.

Mały podatnik PIT może skorzystać z kwartalnej metody płacenia zaliczek na podatek dochodowy, czyli z tzw. kredytu podatkowego w związku z rozpoczęciem działalności gospodarczej oraz jednorazowej amortyzacji⁴⁶.

Jednorazowa amortyzacja - pomoc de minimis. Mali podatnicy oraz podatnicy rozpoczynający działalność gospodarczą w roku jej rozpoczęcia mają prawo do dokonania jednorazowych odpisów amortyzacyjnych, od wartości początkowej środków trwałych, które zalicza się do grupy 3-8 Klasyfikacji Środków Trwałych, z wyłączeniem samochodów osobowych. Odpisu dokonuje się w roku, w którym dany środek trwały został wprowadzony do ewidencji środków trwałych. Odliczenie to odbywa się do limitu, który wynosi 50 tys. euro i dotyczy on łącznej wartości wszystkich odpisów amortyzacyjnych środków trwałych. Stanowi o tym art. 22k ustawy PIT oraz art. 16k ustawy CIT. Amortyzacja w prawie bilansowym i podatkowym oznacza koszt, który związany jest ze stopniowym zużyciem środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Amortyzacja jest kosztem, który nie powoduje wypływu gotówki z przedsiębiorstwa⁴⁷. Dokonanie jednorazowej amortyzacji, czyli

⁴⁵ *Mały podatnik VAT*, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-maly-podatnik-vat>, (03-04-2020).

⁴⁶ *Kim jest mały podatnik VAT i jakie ma uprawnienia?*, <https://balancesheet.pl/maly-podatnik-vat-uprawnienia/>, (03-04-2020).

⁴⁷ M. Wieczorek - Fronia, J. Zubrzycki, *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne*, Unimex Oficyna Wydawnicza, Wrocław 2011.

zwiększenie kosztów uzyskania przychodów powoduje, że podmiot znacznie obniża wysokość dochodu a co za tym idzie podatku do zapłaty.

Mały podatnik może skorzystać z tzw. kredytu podatkowego (pomoc de minimis), który polega na odroczeniu płatności z tytułu podatku dochodowego. Kredyt ten przysługuje tylko w jednym roku podatkowym. Firmy korzystające z kredytu są zwolnione z płacenia zaliczek na podatek dochodowy bezpośrednio po pierwszym roku podatkowym, który trwał więcej niż 10 miesięcy, a w przypadku kiedy rok trwał krócej niż 10 miesięcy ze zwolnienia można skorzystać w drugim roku podatkowym. Aby móc skorzystać ze zwolnienia należy złożyć wniosek do Naczelnika właściwego urzędu skarbowego. Firmy, które korzystają z tego zwolnienia składają zeznanie roczne za rok objęty zwolnieniem w pięciu kolejnych latach podatkowych w wysokości 20% podatku zadeklarowanego w zeznaniu⁴⁸.

W tabeli nr 4 zaprezentowano progi przychodów uprawniające podmioty do stosowania uproszczeń.

Tabela nr 4. Progi przychodów uprawniające przedsiębiorców do stosowania uproszczeń

Opis	2017 rok /PLN	2018 rok /PLN	2019 rok /PLN	2020 rok /PLN
Brak obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych (wartość sprzedaży 2 mln euro)	8.595.000	8.627.400	8.559.000	8.746.800
Status małego podatnika VAT (wartość sprzedaży do 1.2 mln euro)	5.157.000	5.176.000	5.135.000	5.248.000
Status małego podatnika w PIT i CIT (wartość sprzedaży do 1,2 mln euro, od 2020 roku 2 mln euro)	5.157.000	5.176.000	5.135.000	8.747.000
Status małego podatnika w VAT dla niektórych przedsiębiorstw np. maklerskich, wartość sprzedaży do 45 tys. euro	193.000	194.000	193.000	197.000
Wartość środków trwałych do jednorazowej amortyzacji małego podatnika (do 50 tys. euro)	215.000	216.000	2140.00	219.000
Przychody ryczałtowców do 250 tys. euro	1.074.400	1.078.425	1.069.875	1.093.350
Przychody ryczałtowców opodatkowanych kwartalnie (do 25	107.440	107.842	106.087	109.335

⁴⁸ Optymalizacja podatkowa - czyli jak płacić niższe podatki w firmie, <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/urząd-skarbowy/najczestsze-problemy/312587,Optymalizacja-podatkowa-czyli-jak-placic-nizsze-podatki-w-firmie.html>, (06-04-2020).

tys. euro				
-----------	--	--	--	--

Zródło: Opracowanie własne na podstawie "Dziennik Gazeta Prawna" <https://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1433496,limity-podatkowe-2020-r-maly-podatnik-vat-cit-amortyzacja.html>, (03.04.2020).

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych to preferencyjna forma opodatkowania, podatek płaci się od przychodu według stałej stawki podatkowej, która jest określana w zależności od rodzaju działalności. Nie ma tu możliwości odliczenia kosztów. Do zalet tej formy opodatkowania należy głównie uproszczenie księgowości, niezbyt wysokie stawki podatku oraz możliwość rozliczenia się z fiskusem kwartalnie. Jednym z wymogów które stawia ustawodawca, aby móc rozliczyć się z fiskusem w formie ryczałtu ewidencjonowanego jest kwota osiąganego przychodu w roku poprzedzającym rok podatkowy, przychód ten nie może przekroczyć 250 tys. euro. Od 2020 roku ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, czyli uproszczonej formy rozliczania podatku, mogą opłacać podatnicy, których przychody w roku podatkowym nie przekroczą kwoty 1.093.350 zł., natomiast prawo do kwartalnego rozliczania się z fiskusem przysługuje podmiotom których przychody nie przekroczą w 2020 roku kwoty 109.335 zł.⁴⁹

Poza podmiotami zobowiązanymi do prowadzenia ksiąg rachunkowych ze względu na formę działalności np. spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, obowiązek ten dotyczy także osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz przedsiębiorstw w spadku, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 mln euro. Osiągnięcie obrotów poniżej tego limitu uprawnia wymienione podmioty do prowadzenia uproszczonej księgowości. Prowadzenie uproszczonej księgowości, czyli podatkowej księgi przychodów i rozchodów jest przeznaczone dla małych podmiotów. Jest to dość prosta w konstrukcji księgowość, która rozpoznaje przychody i koszty bez księgowania tych zapisów na określonych kontach, nie stosuje się tutaj przepisów ustawy o rachunkowości, nie ma zapisów bilansowych, są tylko księgowanie i wyliczania podatkowe.

3.2. Rządowy program wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw

3.2.1. Uproszczenie systemu podatkowego

⁴⁹ *Ryczałt ewidencjonowany na czym polega?*, <https://www.money.pl/podatki/poradniki/artukul/ryczalt-ewidencjonowany-8212;-na-czym,163,0,2403235.html>, (06-04-2020).

Nowelizacja przepisów podatkowych wprowadziła szereg uproszczeń systemu podatkowego dla małych i średnich przedsiębiorstw. Jest to tzw. Pakiet MŚP, czyli prawie 50 uproszczeń dzięki, którym przedsiębiorcy znacznie zyskają. Pakiet MŚP, czyli nowelizacja niektórych ustaw zmierzających do wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym. Nowelizacja weszła w życie z dniem 01 stycznia 2019 roku. Są to kolejne zmiany po Konstytucji Biznesu, czyli pakiecie ustaw, które weszły w życie z dniem 30 kwietnia 2018 roku, których zadaniem było ułatwienie przedsiębiorcom prowadzenia działalności gospodarczej.

Pakiet wprowadza zmiany, które w realny sposób spowodują oszczędności oraz ułatwienia, poprawią płynność finansową oraz zmniejszą biurokrację w prawie podatkowym. Jednym z takich rozwiązań jest poszerzenie kategorii małego podatnika w podatku dochodowym, poprzez podwyższenie limitu do 2 mln euro, wcześniej było to 1.2 mln euro. Pakiet MŚP przewiduje także inne uproszczenia takie jak:

- 3.1. Wliczenie pracy małżonka w koszty uzyskania przychodu, co do tej pory nie było możliwe, gdyż zabraniała tego ustawa. Zmiana ta ma przynieść korzyści zwłaszcza w sektorze MŚP, gdzie często firmy są przedsiębiorstwami rodzinnymi,
- 3.2. Jednorazowe odliczenie straty podatkowej do kwoty 5 mln złotych, dopiero nadwyżka ponad tę kwotę była by rozliczana na dotychczasowych zasadach, czyli uwzględniając maksymalnie 50% straty w jednym roku,
- 3.3. Likwidacji obowiązku okresowych szkoleń BHP dla pracowników branż, które są uważane za najmniej wypadkowe. Zmiana dotyczy pracowników administracyjno-biurowych, zatrudnionych u pracodawcy kwalifikującego się do grupy dla której ustalono nie wyższą niż trzecią kategorię ryzyka, zgodnie z przepisami ZUS. Ustawa podnosi próg pracowników z 20 do 50, do którego pracodawca zakwalifikowany do wyższej kategorii ryzyka niż trzecia, nie ma obowiązku zatrudniać specjalisty od BHP, sam może przejąć zadanie służby BHP.
- 3.4. Inne ułatwienie to zwolnienie podatkowe w CIT od niektórych dochodów alternatywnych spółek inwestycyjnych, które pochodzą ze zbycia udziałów/akcji. Ujednoczenie formularzy deklaracji podatkowych w zakresie podatków lokalnych - podatku od nieruchomości lub podatku leśnego, umożliwienie składania ich drogą elektroniczną.

- 3.5. Skrócenie do 5 lat okresu obowiązkowego przechowywania zatwierdzonych sprawozdań finansowych. Dotychczas obowiązek ten był bezterminowy.
- 3.6. Skrócenie terminu uprawniającego wierzyciela, który nie otrzymał należności do skorzystania z tzw. ulgi za złe długi w VAT ze 150 do 90 dni.⁵⁰
- 3.7. Wprowadzona została tzw. działalność nierejestrowana, czyli taka, która z uwagi na jej rozmiary nie będzie podlegała rygorom ewidencyjnym i rejestracyjnym. Podatnik nie musi jej rejestrować, czyli może na pewnych warunkach (mowa o tym w rozdziale II w punkcie 4) prowadzić działalność bez konieczności wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

W 2019 roku wprowadzono też uproszczenia w ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od osób fizycznych⁵¹. Podatnicy rozliczający się w formie ryczałtu, nie mają już obowiązku prowadzenia ewidencji wyposażenia, od 2019 roku podatnicy ci nie mają obowiązku sporządzania remanentu - spisu z natury, zarówno na moment rozpoczęcia prowadzenia ewidencji przychodu, na koniec roku podatkowego jak i przy likwidacji działalności gospodarczej, czy też zmianie wspólnika spółki. Ponadto przedsiębiorcy opodatkowani zryczałtowanym podatkiem, którzy zatrudniają pracowników od dnia 1 stycznia 2019 roku nie mają obowiązku prowadzenia karty przychodów pracowników.⁵²

3.2.2. Fundusze i poręczenia kredytowe dla sektora MŚP

Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe mają za zadanie wsparcie przedsiębiorczości poprzez ułatwienie dostępu do zewnętrznego finansowania, oferują one kapitał na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz jej rozwój, do czego nie są konieczne genialne pomysły oraz gotowe biznesplany. Są one konkurencyjne w stosunku do ofert komercyjnych z uwagi na niższe koszty uzyskania finansowania oraz łatwiejsze procedury. Co jest istotne dla przedsiębiorcy to wysokość raty jaką musi zapłacić, która uwzględnia wszystkie koszty udzielonego finansowania. Tymczasem

⁵⁰ Pakiet MŚP od 2019. *Jakie uproszczenia dla przedsiębiorców*, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/msp/artykuly/1389882,uproszczenia-dla-przedsiębiorcow-pakiet-msp.html>, (06.04.2020).

⁵¹ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 43 ze zm).

⁵² *Zmiany w ryczałcie od 2019 roku*, <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/ryczalt/podatnik/2860054,Zmiany-w-ryczalcie-od-2019-r.html>, (06-04-2020).

fundusze pożyczkowe działają non profit. Jest to tzw. wsparcie pozadotacyjne, które w latach 2014-2020 przewidziane jest na wsparcie sektora MŚP w zakresie konkurencyjności, wdrażania Badań i Rozwoju (B+R), wzrostu efektywności energetycznej oraz energii odnawialnej.

Założenie i prowadzenie działalności gospodarczej wymaga nakładów inwestycyjnych i operacyjnych. Największy problem mają małe firmy - sektor małych i średnich przedsiębiorstw, które napotykają szereg barier ograniczających dostęp tej grupy do funduszy, do zewnętrznych źródeł finansowania. Wśród tych barier można wymienić: brak historii kredytowej, niski poziom rentowności, brak zabezpieczeń wymaganych przy przyznawaniu kredytu oraz ograniczoną ofertę instytucji finansowych. Małe i średnie przedsiębiorstwa są więc szczególnie narażone na zjawiska wykluczenia kredytowego.

W trudnej sytuacji wykluczenia finansowego szczególnego znaczenia nabiera rozwój form oraz instrumentów finansowego wsparcia mikroprzedsiębiorstw. Istotną rolę odgrywają tu fundusze pożyczkowe, czyli instytucje sektora pozabankowego, których zadaniem jest wsparcie kapitałowe przedsiębiorstw poprzez udzielanie im pożyczek. Posiadają oferty skierowane do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, do osób bezrobotnych, które próbują swoich sił w biznesie. Są to fundusze, które stanowią ważne źródło kapitału, często niedostępne dla tej grupy.

Tabel nr 5. Oferty kredytowe poszczególnych banków według stanu na maj 2019 roku skierowane do nowo powstałych przedsiębiorstw

Nazwa banku	Nazwa produktu	Możliwa do pozyskania kwota finansowania	Przedmiot wydatkowania środków kredytowych
IdeaBank	Kredyt inwestycyjny	Maksymalna kwota kredytu ustalana indywidualnie w zależności od zdolności kredytowej przedsiębiorcy	Inwestycje formowe, m.in. zakup nieruchomości, materiałów, sprzętu lub wsparcie realizowanych inwestycji
PKO BP	Pożyczka na start	100 tys. zł.	Dowolny cel związany z prowadzeniem działalności gospodarczej
mBank	Kredyt na start	30 tys. zł.	Inwestycje oraz bieżące wydatki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
BGŻ BNP Paribas	Kredyt na Dobry Start	50 tys. zł.	Bieżące koszty prowadzenia działalności, np. zakup surowców, półproduktów, towarów, usług

Źródło: https://rf.gov.pl/ru/wp-content/uploads/2019/07/JOIN31_5.pdf, (07.04.2020).

Zaletą wskazanych ofert jest sama możliwość zaciągnięcia kredytu już od pierwszego dnia prowadzenia działalności gospodarczej. Sporym ograniczeniem jest jednak stosunkowo niewielka kwota możliwych do pozyskania środków.⁵³

3.3. Pomoc państwa dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw

3.3.1. Pomoc w świetle Konstytucji oraz prawa obowiązującego w Polsce

Konstytucja⁵⁴ jest źródłem różnorodnych obowiązków państwa w stosunku do jednostki. Poprzez gwarancje wolności działalności gospodarczej zapisanej w art. 20, który stanowi "społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej" państwo pozwala na swobodne prowadzenie działalności. Jednak broniąc swoich interesów państwo nakłada ograniczenia na prowadzenie działalności co ma swoje odzwierciedlenie w zapisie art. 22 Konstytucji, który stanowi "ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny"

Pomoc państwa dla małych i średnich firm to pomoc de minimis. Jest to specyficzny rodzaj wsparcia publicznego, obecny w wielu programach pomocowych skierowanych do polskich przedsiębiorców. Są to zarówno dotacje ze środków europejskich, ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych albo odpowiednio opracowane przepisy podatkowe. Jest to podstawowy rodzaj pomocy publicznej, który nie nakłada na przedsiębiorcę skomplikowanych warunków. Pomoc ta wywodzi się z założenia, że wsparcie w stosunkowo niskiej (dla państwa) wartości nie narusza konkurencji na rynku ani nie będzie miało wpływu na handel między Państwami Członkowskimi. Pomoc de minimis może być udzielona w różnych formach, jako dofinansowanie do szkoleń, dotacji na inwestycje, jako umorzenia podatków albo odsetek od składek ZUS, jako jednorazowa amortyzacja środka trwałego albo w formie gwarancji kredytowych.

⁵³ K. Szydłowski, K. Wojtowicz, *Fundusze pożyczkowe i ich znaczenie w ograniczaniu wykluczenia kredytowego mikroprzedsiębiorstw*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, "Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych", 2019, nr 31, s. 73-75.

⁵⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997r. nr 78, poz. 483 ze zm.).

Jednak pomoc de minimis objęta jest limitem dla jednego przedsiębiorcy, nie może ona przekroczyć w ciągu trzech kolejnych lat kwoty 200 tys. euro⁵⁵. Obowiązuje w tym zakresie rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy de minimis oraz pomocy publicznej w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej na lata 2014-2020.⁵⁶ Przyznawanie pomocy de minimis w ramach Unii Europejskiej reguluje Rozporządzenie Komisji (Unii Europejskiej) nr 1407/2013 w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis⁵⁷.

W ramach bezzwrotnych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej pomoc w tym zakresie oferują powiatowe urzędy pracy. Aby jednak otrzymać dofinansowanie należy spełnić określone warunki. Jednym z takich warunków jest posiadanie statusu osoby bezrobotnej, jest to możliwe po zarejestrowaniu się w powiatowym urzędzie pracy jako osoba bezrobotna. Z takiego dofinansowania może skorzystać także osoba niezarejestrowana, ale posiadająca status Absolwenta Centrum Integracji Społecznej lub Absolwenta Klubu Integracji Społecznej. Wniosek o przyznanie dotacji można złożyć po upływie trzech miesięcy od rejestracji. Konieczne jest spełnienie kilku warunków takich jak np.: niekaralność, brak działalności w okresie min 12 miesięcy przed założeniem wniosku. Na rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem działalności gospodarczej można otrzymać z Funduszu pracy bezzwrotne środki do wysokości 6-krotności wysokości przeciętnego wynagrodzenia. W 2019 roku była to kwota 27.500 zł. Wydatkowane środki z dotacji mogą podlegać kontroli z Urzędu pracy, dlatego ważne jest, aby zostały one wykorzystane zgodnie z ich przeznaczeniem. Warunkiem determinującym brak konieczności zwrotu dotacji jest fakt potwierdzenia prowadzenia działalności gospodarczej przez minimum 12 miesięcy (wydruk np. z bazy CEiDG). Zgodnie z art. ust. 1 pkt ustawy o PIT środki z takiej dotacji są zwolnione z podatku PIT, czyli nie wykazuje się ich jako przychodu, jednocześnie niektóre wydatki

⁵⁵ *Pomoc de minimis podstawowy rys.* roku <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-pomoc-de-minimis-zasady-udzielania> (10-04-2020).

⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis oraz pomocy publicznej w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej na lata 2014-2020.

⁵⁷ Rozporządzenie Komisji (Unii Europejskiej) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

sfinansowane w ten sposób mogą być kosztem (nie dotyczy zakupu środków trwałych oraz amortyzacji)⁵⁸.

3.3.2. Pomoc w świetle prawa Unii Europejskiej

Polityka spójności opracowana na lata 2014-2020 zakłada wspieranie sektora MŚP. Przedsiębiorcy z sektora MŚP są największymi beneficjentami funduszy unijnych przeznaczonych na lata 2014-2020. Zwiększone inwestycje pomogą firmom tego sektora uzyskać dostęp do środków finansowych w postaci dotacji, gwarancji kredytowych, pożyczek, funduszy Ventura capital. Pomogą w zmniejszeniu ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej, pozwolą na wykorzystanie nowych źródeł wzrostu poprzez gospodarkę ekologiczną. Pomogą szkolić przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie nabywania umiejętności dostosowania do nowych wyzwań. Najwięksi wachlarz dostaną te firmy w ramach Programów Regionalnych poszczególnych województw, ale także z Programu Inteligentny Rozwój oraz Polska Wschodnia. Środki te są formą bezzwrotnego wsparcia i dlatego stanowią źródło atrakcyjnego kapitału na rozwój przedsiębiorstw. W ramach tego programu szerzej wykorzystane będzie wsparcie pozadotacyjne, czyli kredyty, poręczenia, pożyczki udzielane przez pośredników finansowych, w tym banki oraz fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Większość programów operacyjnych przewiduje płatności zaliczkowe dla zainteresowanych firm na potrzeby finansowania wydatków projektowych. Pozwala to na zaplanowanie finansowania inwestycji w okresie jej realizacji. Ponadto przedsiębiorca nie musi angażować środków własnych w początkowej fazie inwestycji.⁵⁹ Są to preferencyjne warunki w porównaniu z ofertą komercyjną, przy niższym oprocentowaniu, zaś firmom łatwiej będzie uzyskać zdolność kredytową. Są to fundusze celowe i największe szanse mają dotacje inwestycyjne realizowane w obszarach:

1. Projekty badawcze oraz wdrożenia innowacji w biznesie. Dofinansowanie można uzyskać w ramach Programu Inteligentny Rozwój, Program Polska Wschodnia oraz w Programie Regionalnym w danym województwie. Dla

⁵⁸ *Dotacje z urzędu pracy na rozpoczęcie działalności - skutki w PIT i VAT.*

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/pit/pit/dzialalnosc-gospodarcza/3038768,Dotacja-z-urzedu-pracy-na-rozpozecie-dzialalnosci-skutki-w-PIT-i-VAT.html> (10-04-2020).

⁵⁹ *Fundusze unijne to nadal znaczące wsparcie dla rozwoju sektora MŚP.*

<https://ksiegowosc.infor.pl/obrot-gospodarczy/finanse-i-inwestycje/785503,Fundusze-unijne-to-nadal-znaczące-wsparcie-dla-rozwoju-sektora-MSP.html> (10-04-2020).

projektów badawczo rozwojowych wielkość dotacji zależy od wielkości przedsiębiorstwa ubiegającego się o pomoc oraz rodzaju prowadzonych B+R, które zaplanowane jest w ramach projektu.

Dofinansowanie kształtuje się w granicach:

- od 45% do 80% wartości kosztów kwalifikowanych w przypadku, kiedy innowacja dotyczy mikro i małych przedsiębiorstw,
- od 35% do 75% wartości kosztów kwalifikowanych w przypadku średnich przedsiębiorstw.

2. Rozwój działalności firmy. Dotyczy finansowania potrzeb inwestycyjnych takich jak zakup nowego sprzętu, rozbudowa infrastruktury. Nie muszą się one wiązać z dużymi innowacjami, ale pozwalają poszerzyć produkcję albo zakres wykonywanych usług. Powodują, że wzrasta konkurencyjność firm na rynku. Środki są dostępne głównie w formie pożyczek, warunki ich przyznania i spłaty są korzystniejsze niż na rynku komercyjnym. W ramach tego programu można także wziąć kredyt w banku, wtedy Fundusz Europejski udzieli poręczenia spłaty bankowi w imieniu przedsiębiorcy. Przewidziany jest też Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, wsparcie można uzyskać w lokalnych Grupach Działania. Pomysł na dofinansowanie musi się wpisać w lokalne strategie, informacje w tym zakresie posiadają gminy.
3. Informatyzacja. Dofinansowanie przewidziane jest w przypadku, kiedy chodzi o przygotowanie portalu e-usług, rozwoju handlu elektronicznego, opracowaniu rozwiązań w systemie B2B (business-to-business) łączące system danej firmy z jej partnerami biznesowymi. Poza tym jeszcze środki unijne można przeznaczyć na wprowadzenie elektronicznych systemów w ramach prowadzonej działalności np. dotyczących zarządzania firmą albo budowania relacji z klientami.
4. Rozwiązanie ekologiczne. Są to fundusze, które można przeznaczyć na wprowadzenie energooszczędnych technologii, przebudowę linii produkcyjnych, montaż paneli słonecznych, wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych. W tym obszarze są możliwości pozyskania dotacji, ale są też instrumenty zwrotne.
5. Działalność poza granicami kraju. Jest to dofinansowanie w Programie Regionalnym, w tym Programie Polska Wschodnia. Najpierw należy opracować

strategię firmy, czyli model biznesowy w zakresie działania za granicą. Dofinansowanie przeznaczone jest na przygotowanie tej strategii, obejmuje również konkretne działania takie jak dostosowanie produktów czy udział w targach i misjach gospodarczych. Wnioski o wsparcie w ramach Projektu Polska Wschodnia składa się do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

6. Szkolenie w zakresie podnoszenia kwalifikacji personelu. Dzięki szkoleniom firmy budują swój potencjał, renomę oraz konkurencyjność⁶⁰.

Inną formą pomocy unijnej dla rozpoczęcia działalności gospodarczej jest wsparcie pomostowe. Pozwala przetrwać pierwsze najtrudniejsze miesiące prowadzenia działalności gospodarczej i pozwala wywiązać się z obowiązków względem ZUS. Jest to bezzwrotna pomoc udzielana wszystkim nowoutworzonym w ramach dotacji firmom, bez względu czy już generują przychody czy też nie. Polega ono na tym, że należy złożyć wniosek, gdyż pomoc nie działa automatycznie. Podstawowe wsparcie pomostowe jest udzielane maksymalnie do 12 miesięcy. Maksymalna wysokość nie może przekroczyć równowartości minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu wypłaty wsparcia⁶¹.

⁶⁰ *Wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/wsparcie-dla-mikro-malych-lub-srednich-przedsiębiorcow/> (10-04-2020).

⁶¹ *Jak pozyskać wsparcie na swój pierwszy biznes.pieniadze.rp.pl*, <https://pieniadze.rp.pl/firma/19467-dotacje-na-zalozenie-firmy> (10-04-2020).

Zakończenie

Celem pracy była prezentacja zagadnienia roli państwa w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Polski sektor przedsiębiorstw jest zdominowany przez mikroprzedsiębiorstwa, których udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi blisko 97%. Małym firmom trudno jest wejść na rynek i się na nim utrzymać, powodem tego są konkurencja oraz problemy z pozyskaniem źródła finansowania na rozpoczęcie działalności, na sfinansowanie pierwszych wydatków i utrzymanie firmy do momentu, kiedy zaczną przynosić dochody. Po rozpoczęciu działalności pojawiają się stałe wydatki, które przedsiębiorca musi dźwignąć, takie jak składki ZUS, wynajem lokalu, wynagrodzenie pracownika. Jednocześnie małe firmy są motorem napędowym gospodarki, generując miejsca pracy, wpływy z podatków oraz mając znaczny udział w tworzeniu PKB. Dlatego istotna jest rola państwa w kształtowaniu polityki wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

W niniejszej pracy zaprezentowano tematykę roli państwa w kształtowaniu rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Zakres pracy zawiera omówienie zagadnień wprowadzających w tematykę, czyli prezentacje podstawowych pojęć tematycznych, czyli definicji państwa, charakterystykę funkcji państwa oraz roli państwa w gospodarce rynkowej.

W skład MŚP wchodzi trzy rodzaje przedsiębiorstw: mikro, małe i średnie, znaczna część z nich wykonuje działalność gospodarczą we własnym imieniu i na własny rachunek. Określenie wielkości przedsiębiorstwa odbywa się przy zastosowaniu takich wskaźników jak: przeciętna liczba zatrudnienia, średnia wysokość przychodu oraz wartość majątku trwałego. W dalszej części rozdziału omówiono jaką rolę odgrywają firmy tego sektora w gospodarce narodowej, scharakteryzowano czynniki mające wpływ na rozwój sektora MŚP oraz cechy, które decydują o przewadze na rynku małych firm nad dużymi korporacjami.

W analizie przedstawionego materiału zaprezentowano politykę wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Rządowy program wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw opiera się na uproszczeniu systemu podatkowego oraz wprowadzeniu w życie funduszy i poręczeń kredytowych dla MŚP. Poprzez wprowadzenie do przepisów podatkowych różnicowań prawnych w zależności od wielkości firmy, małe przedsiębiorstwa mogą w znacznie prostszy sposób funkcjonować. Nowelizacja

przepisów podatkowych wprowadziła szereg uproszczeń systemu podatkowego dla małych i średnich przedsiębiorstw do których można zaliczyć: kwoty jednorazowej amortyzacji de minimis, limit stosowania ryczałtu ewidencjonowanego, limit wskaźników przyjętych dla celów rachunkowości oraz określenie pojęcia małego podatnika w PIT, CIT oraz VAT. Na zakończenie pracy zaprezentowano kluczowe zagadnienia, czyli finansowania małych i średnich przedsiębiorstw. Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe mają za zadanie wsparcie przedsiębiorczości poprzez ułatwienie dostępu do zewnętrznego finansowania, oferują one kapitał na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz jej rozwój. Pomoc państwa dla małych i średnich firm to pomoc de minimis. Jest to specyficzny rodzaj wsparcia publicznego, obecny w wielu programach pomocowych skierowany do polskich przedsiębiorców. Są to zarówno dotacje ze środków europejskich, ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych albo odpowiednio opracowane przepisy podatkowe. Jest to podstawowy rodzaj pomocy publicznej, który nie nakłada na przedsiębiorcę skomplikowanych warunków.

Państwo poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki może spowodować, że małe firmy będą się rozwijały albo spowoduje ich upadek. W ciągu ostatnich kilku lat w dość wolnym tempie tworzone są przepisy, które ułatwiają funkcjonowanie małym firmom. Są to głównie przepisy podatkowe, takie jak Konstytucja Biznesu oraz Pakiet MŚP, które w istotny sposób pozwalają przetrwać małym podmiotom. Inną rzeczą jaka obowiązuje od 2018 roku jest wprowadzenie działalności nierejestrowej, czyli takiej, która z uwagi na jej rozmiary nie będzie podlegała rygorom ewidencyjnym i rejestracyjnym. Są to korzystne zmiany dla małego biznesu, choć może obecnie jeszcze mało odczuwalne. Istotną rzeczą jest możliwość pozyskania funduszy na rozpoczęcie działalności gospodarczej i jej zabezpieczenie na konkurencyjnym rynku na samym początku jej prowadzenia. Wtedy, kiedy nie ma jeszcze wystarczających przychodów, aby pokryć stałe wydatki, których nie da się uniknąć. Polska powoli wprowadza prawne ułatwienia zmierzające do uproszczenia prowadzenia małego biznesu. Kreowanie rozwoju gospodarczego w dużej mierze zależy od kierunku rozwoju jaki został wyznaczony przez organy władzy. Kreowanie to odbywa się poprzez wprowadzenie w życie właściwych rozwiązań prawnych, które w znacznym stopniu ułatwiają prowadzenie działalności, pomogą wejść na rynek, na którym jest znaczna konkurencja oraz pozwolą na nim przetrwać. Wprowadzenie w życie

właściwych przepisów znacznie ułatwia życie gospodarcze małych podmiotów, niewłaściwe przepisy mogą zablokować możliwość rozwoju danego sektora.

Bibliografia:

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 568).
2. Ustawa z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1629 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1291 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku o rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Dz.U. z 2018 roku, poz. 648),
6. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku o zasadach uczestnictwa przedsiębiorstw zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2018 roku, poz. 649 ze zm.).
7. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku - przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz.U. z 2018 roku, poz. 650).
8. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis oraz pomocy publicznej w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej na lata 2014-2020.
9. Ustawa z dnia 11 marca 2014 r. o podatku dochodowym od towarów i usług (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 2174 ze zm.).
10. Rozporządzenie Komisji (Unii Europejskiej) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.
11. Rozporządzenie Komisji (WE) 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art 87 i 88 Traktatu. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej PL L 214/3, 9.8.2008.
12. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 43 ze zm).

13. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997r. Nr 78 ze zm.).
14. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 865 ze zm.).
15. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku od osób fizycznych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1387 ze zm.).

Literatura przedmiotu:

Czechowski L., *Małe i średnie przedsiębiorstwa na rynku turystycznym*. Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk 2007.

Dubel L., *O pojęciu i istocie państwa*, [w:] *Elementy nauki o państwie i polityce*, pod red. L. Dubla, J. Kostrubca. G. Ławnikowicza, Z. Markwarta, Warszawa 2011.

Garbarski L., U. Kłosiewicz, A. Olejniczuk-Merta, *Zarządzanie marketingowe małym i średnim przedsiębiorstwem*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 1999.

Gulczyński M.: *Nauka o polityce*. Wydawnictwo Druktur, Warszawa 2007.

Krukowski J., *Wstęp do nauki o państwie i prawie*, Towarzystwo Naukowe KUL, Prace Wydziału nauk Prawnych, Lublin 2004, s. 14, red. B. Szmulik i M. Żmigrodzki, *Poglądy na temat genezy państwa w syntetyczny sposób, w pracy: Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, UMCS Lublin 2007.

Krzyszczuk P., *Rola państwa we współczesnej gospodarce rynkowej*, [w:] *Funkcjonowanie współczesnej gospodarki rynkowej. Wzrost gospodarczy - demografia*, red. K. Pająk, Warszawa 2013.

Łuczak T., *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Oniszczyk J. (red.), *Współczesne państwo w teorii i praktyce*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011.

Piasecki B., *"Ekonomia i zarządzanie firmą"*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa - Łódź 2001.

Skowrońska A., Tarnawa A., *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. PARP, Warszawa 2018.

Pszczołowski T.: *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław 1978.

Sagan S., Serzhanova V., *Nauka o państwie współczesnym*, Warszawa 2013, Wydawnictwo LexisNexis.

Włodyka T., *Polityka Gospodarcza*, Wolters Kulwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007.

Seidler G.I., *Wprowadzenie do nauk o państwie i prawie*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003.

Skowronek-Mielczarek A., *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2003.

Stanek Z., *System instytucjonalny a wzrost i rozwój gospodarczy*, [w:] *Szkice z dynamiki i stabilizacji gospodarki*, red. W. Pacho, Warszawa 2009.

Stępniewski A. A., *Innowacyjność MŚP*, Wydawnictwo PAN, Warszawa 2014.

Wincewicz-Bosy M., *Podstawy teoretyczne interwencjonizmu państwowego. Interwencjonizm państwowy w rolnictwie na przykładzie Unii Europejskiej*, [w:] *Ekonomia. Interwencja europejska*, red. M. Klamut, Wrocław 2009.

Wieczorek - Fronia M., Zubrzycki J., *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne*, Unimex Oficyna Wydawnicza, Wrocław 2011.

Artykuły prasowe:

1. Krasa A., *Firmy rodzinne w Polsce, statystyki*, Kobieta, Luty 2019.
2. Łon E.: *Patriotyzm gospodarczy szansą w pokonaniu koronawirusa* - audycja radiowa wyemitowana 26 marca 2020, RadioMaryja.pl
3. Śliwa J.: *Szanse rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, "Wynagrodzenia", 2000 nr 1, dodatek miesięczny nr 1.
4. *Sukcesja firm jednoosobowych*. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Praktyczny poradnik Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii", Listopad 2018.
5. Szydłowski K., Wojtowicz K., *Fundusze pożyczkowe i ich znaczenie w ograniczaniu wykluczenia kredytowego mikroprzedsiębiorstw*. "Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych" Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, 2019, nr 31.

Strony internetowe:

<https://wiadomosci.wp.pl/formy-sprawowania-wladzy-6036190316491393a>
(24.04.2020).

<https://www.moneyman.pl/blog/slownik/litera-g/gospodarka-rynkowa-cechy/>
(27.12.2019).

<https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-o-stanie-sektora-msp-w-polsce-2018> (04.01.2020).

https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2019_07_ROSS.pdf (04.01.2020).

<https://kobieta.wp.pl/firmy-rodzinne-w-polsce-statystyki-6346214450870401a>
(18.05.2020).

<https://portaltechnologiczny.pl/2018/03/15/firmy-rodzinne-tworza-polowe-produktu-pkb-w-europie-ale-prawo-sprzyja-korporacjom-raport-db/> (18.05.2020).

<https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa> (18.05.2020).

<https://www.gov.pl/web/rozwoj/tarcza-antykryzysowa-ma-ochronic-firmy-i-pracownikow-przed-skutkami-epidemii-koronawirusa> (18.05.2020).

https://pl.wikipedia.org/wiki/COVID-19#cite_note-4 (16.06.2020).

<https://pfr.pl/dam/jcr:94d54593-bc17-4fa6-8ebb-888573aa1021/PFR-Przewodnik-Tarcza-Finansowa-MMSP.pdf> (18.05.2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/cit/cit/podatnicy-i-zakres-opodatkowania/4573393,Pozyczka-antykryzysowa-a-podatek-dochodowy.html>
(18.05.2020).

<https://www.radiomaryja.pl/informacje/prof-eryk-lon-patriotyzm-gospodarczy-szansa-w-pokonaniu-koronawirusa/> (18.05.2020).

<https://wspieramrozwoj.pl/artykul/41/kod-590-co-naprawde-oznacza> (18.05.2020)

<https://www.pola-app.pl/> (18.05.2020).

<https://businessinsider.com.pl/firmy/przepisy/konstytucja-biznesu-co-to-jest/rl6x6ky>
(02-01-2020).

<https://www.pit.pl/aktualnosci/maly-podatnik-moze-liczyc-na-przywileje-920263>
(03-04-2020).

<https://balancesheet.pl/maly-podatnik-vat-uprawnienia/> (03-04-2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/urzed-skarbowy/najczestsze-problemy/312587,Optymalizacja-podatkowa-czyli-jak-placic-nizsze-podatki-w-firmie.html> (06-04-2020).

<https://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1433496,limity-podatkowe-2020-r-maly-podatnik-vat-cit-amortyzacja.html> (03.04.2020).

<https://serwisy.gazetaprawna.pl/msp/artykuly/1389882,uproszczenia-dla-przedsiębiorców-pakiet-msp.html> (06.04.2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/ryczalt/podatnik/2860054,Zmiany-w-ryczalcie-od-2019-r.html> (06-04-2020).

<https://serwisy.gazetaprawna.pl/msp/artykuly/1389882,uproszczenia-dla-przedsiębiorców-pakiet-msp.html> (06.04.2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/ryczalt/podatnik/2860054,Zmiany-w-ryczalcie-od-2019-r.html> (06-04-2020).

https://rf.gov.pl/ru/wp-content/uploads/2019/07/JOIN31_5.pdf (07.04.2020).

<https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-pomoc-de-minimis-zasady-udzielania> (10-04-2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/pit/pit/dzialalnosc-gospodarcza/3038768,Dotacja-z-urzedu-pracy-na-rozpozecie-dzialalnosci-skutki-w-PIT-i-VAT.html> (10-04-2020).

<https://ksiegowosc.infor.pl/obrot-gospodarczy/finanse-i-inwestycje/785503,Fundusze-unijne-to-nadal-znaczace-wsparcie-dla-rozwoju-sektora-MSP.html> (10-04-2020).

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/wsparcie-dla-mikro-malych-lub-srednich-przedsiębiorcow/> (10-04-2020).

<https://pieniadze.rp.pl/firma/19467-dotacje-na-zalozenie-firmy> (10-04-2020).

Spis tabel:

Tabela nr 1. Klasyfikacja przedsiębiorców według ustawy Prawo przedsiębiorców.....	17
Tabela nr 2. Słabe i mocne strony polskich małych i średnich przedsiębiorstw.....	22
Tabela nr 3. Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne rozwoju sektora MŚP.....	26
Tabela nr 4. Progi przychodów uprawniające przedsiębiorców do stosowania uproszczeń.....	32
Tabela nr 5. Oferty kredytowe poszczególnych banków według stanu na maj 2019 roku skierowane do nowo powstałych przedsiębiorstw.....	36

Spis wykresów:

Wykres nr 1 Funkcje państwa.....	9
----------------------------------	---